

TÕRVAS AVATI INNOVAATILINE ETTEVÕTE

Egon Ilisson

Kes meist ei teaks Tõrvas legendaarset "sauna silda". See nimi tuleneb sellest, et läinud sajandil asus silla kõrval laiuvas hoones saun. Nüüd propageeritakse seal samuti kehale kosutust ja toodetakse tervislikku eliksiiri.

Nimelt kolis pika traditsiooniga hoonesse Chaga OÜ nime kandev ettevõtte, mille senine tootmine toimus Viljandimaal Tuhalaane külas. Uus tootmishoone Tõrvas on aga senisest kümme korda suurem.

Varasemalt ka leiva ja kohukesetehasena käigus olnud hoones villitakse nüüd inimeste immuunsussüsteemi toetavaid eliksiire, mille peamine koostisosa on chaga ehk must pässik (rahvakeeli kasekäs). Veel on valikus chaga pulber, kuusevõrsed, männikasvud, külmkuivatatud marjad ja eelnevate segamisel saadud elujõudu lisavad pulbrid, mida saab tellida firma kodulehelt või osta ökopoodidest.

Varasem kogemus toiduainetööstuses

Ettevõtte vedur, Mulgi vanem Siim Kabrits, ei ole toiduainetööstuses uustulnuk. Tema eestvedamisel on näiteks toimunud üks vägevamaid Eesti maheõunte ekspordiprojekte, mille käigus eksporditi Saksamaale ja Poola üle 700 tonni maheõunu. Selle ettevõtmise eest valis ajaleht Sakala Kabritsa ka 2016. aasta Viljandimaa aasta eksporditööriks. Nüüd on aga mehe pilk pööratud metsa poole.

"Eesti on puhtaim riik maailmas. Puhtaima loodusega ja parimate toodetega," räägib Kabrits, et loodusfarmatsia sektorile on tehase avamine

oluline sündmus.

Loodetava edulooga tehase avamisele olid tulnud kohale ka investorid Singapurist, Omaanist, Leedust, Norrast, Soomest ja loomulikult üle Eesti. Omaani osanik Amer Awadh Salim Al Rawase sõnul pööravad tänapäeval inimesed üha rohkem ilu kõrval tähelepanu tervisele ja soovivad lisaenergiat ning pikemat eluiga. "Toidu- ja veeäridega ei saa kunagi eksida," tunnistas kaugelgi kohale tulnud külaline. Lisaks kaasati tootmise laienemise puhul vahendeid ühisrahastusest ja huvilistel on ka hetkel ettevõtte osakuid võimalik Funderbeami internetikeskkonnas järelturul soetada.

Vallal arengukavas sees

Tõrva vallavanema Maido Ruusmanni sõnul on mahemajanduse laiendamine ka valla arengukavasse kirjutatud. "Hea meel, et nüüdseks on meil vallas mahemajandus nii tugevalt esindatud," usub Ruusmann, et ettevõtmist ootab loodustoodete tootmisel ees edukas tulevik. "Hetkel oleme edukas e-riik, aga ehk kord oleme maailmas laialdaselt tuntud kui orgaaniline Eesti ja looduslähedane Eesti," näeb Ruusmann siinkohal tuleviku aupaistet ka Tõrva vallale.

Chaga OÜ on igal juhul suurele

MUST PÄSSIK EHK CHAGA

Must pässik on seeneliik pässiku perekonnast. Must pässik on taimepatogeen ja ravimseen. Musta pässiku viljatut mügarlikku moodustist nimetatakse kasekäsnaiks. Eesti pärimustekstides teatakse teda kui vähirohtu. Musta pässiku rahvakeelsed nimetused on kasekåbakas, kasekåsn, must kõbjas, must torik. Musta pässikut ehk chagat on rahvameditsiinis kasutatud aastasadu.

turule jala ukse vahele saanud. Saksamaale, Prantsusmaale, Norrasse ja Rootsi, Aasias Lõuna-Koreasse, Singapuri, Hiinasse juba eksporditakse stabiilselt. Kaupa on saadetud ka Kanadasse ja kodulehe kaudu on tellimusi tulnud mitmetest eksootilistest paikadest üle kogu maailma. Chaga vastu tuntakse hetkel kõige rohkem huvi Lõuna-Koreas, kus selle kohta ilmub pidevalt uusi teadusuuringuid. Chaga's on ligi 200 bioaktiivset ühendit, mida huviga uuritakse ka Jaapanis ja Hiinas. Euroopas on hetkel antud valdkonnas suur arenemispotentsiaal, sest

Siim Kabrits on pühendunud tervislikule ettevõtmisele. Foto: Egon Bogdanov

erinevalt Aasiast on vana maailmas alles leidmas chagakultust.

Külalisena oli tehase avamisel kohal ka majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi asekancler Viljar Lubi, kelle sõnul oskavad eestlased anda loodusele lisandväärtust ja selle

kasumit teenima panna ilma loodusele kahju tekitamata. Uue tootmishoone õnnistas sisse Helme Maarja koguduse õpetaja Arvo Lasting.

Tehase rajamine Tõrvasse läks maksma umbes 300 000 eurot. Ettevõtte hakkab tööd andma 14 inimesele.

Sooduspakkumised 19. - 22. september 2019 või kuni kaup jätub

www.meietoidukaubad.ee

**meie
toidukaubad**

12 maakonnas,
üle 60 kaupluse
RRLektus AS, Kauba 3, Tapa 45106
tel. 32 50 960 meie@meietoidukaubad.ee

0,62	2,79	1,39	4,39
0,40	1,59	0,89	3,19
-35%	-43%	-36%	-27%
Must vormileib 280g (1,43 kg) Nimeta keeduvorst kg Suitsutatud Lastevorst 550g (1,62 kg) Triibuliha marinaadis 400g (7,98 kg)			

0,59	1,49	1,19
0,39	0,79	0,89
-34%	-47%	-25%
Kanafilee hakkšnitsel 80g Hollandi juust 150g (5,27 kg) Toidukoos 20% 400ml (2,23 kg)		

0,69	1,39	2,99
0,57	0,99	1,99
-17%	-29%	-33%
Suhkur 1kg Võikeeks 250g (3,96 kg) Kohupiimarull 350g (5,69 kg)		

2,99	1,99	1,99
1,99	0,79	0,79
-33%	-60%	-60%
Britta kook 300g (6,63 kg) Sokol. Schogetten Airy Dark Cherry 95g (8,32 kg) Sokol. Schogetten Airy Vanilla 95g (8,32 kg)		

Egon Ilisson

AMMUTADES JÕUDU

Olin seekord ajalehte ette valmistades suure dilemma ees. Nimelt oli mul au võita tänavune Tõrva Noortevolikogu auhind, mis valmistas palju rõõmu, aga pani samas ka kummalisse ning harjumatusse olukorda. Kas peaks ikka avaldama sellest loo ajalehes ja ennast püünele tõstma?

Kuni päris viimase hetkeni olin seda meelt, et poleks vist väga paslik iseenda toimetises avaldada uudislugu, mille peategelane ise olen. Kuna mul pole poliitilisi ambitsioone (hetkel) ja reklaami otseselt ei vaja, siis miks ikka mu nägu liiga mitmel küljel lugejatele peab otsa vaatama. Kuidagi kohatu eneseupitamine tundus see ja eks vast lugejateski võib see tekitada kahetisi mõtteid. Samas teisest küljest oli minus tänutunne auhinna andjate suhtes.

Lõpuks võtsin siiski vastu otsuse, et kuna loo keskmes on ikkagi auhind kui selline, siis pole ju esmatähtis, kes selle võitis. Pealegi oleme alati ajaleheveergudel ka selle vahva auhinna võitjatest kirjutanud (ka esilehel). Seega lõpuks paistis igati mõistlik see lugu avaldada, eriti veel seetõttu, et initsiatiiv tuli Tõrva Noortevolikogu poolt.

Tore on tõdeda, et tegu oli mu esimese auhinnaga, mille puhul on võtmesõnaks igapäevase tegevuse märkamine. Spordivõistlustel on lihtne: oled kiirem, tugevam või osavam ja saad meistritiitli. Igasuguste preemiate ja auhindadega on aga oluliselt keerulisem. Olen ise olnud žüriis, otsustamaks umbes viiekümnele preemiasaajale, kes kultuuri- või spordivaldkonnas on meie maakonnas ilma teinud. Valik pole olnud kunagi kerge ja tihtipeale on vaja ise leida need inimesed, kes aupaistet väärt.

Eesti Kultuurkapitalis tegevana tean, et on ka neid, keda aastast aastasse kandidaatideks seatakse erinevatele auhindadele, preemiatele, stipendiumitele. Täna esitad sina mind, homme mina sind. Sellist karusselli olen näinud pikki aastaid. Vahel ei viitsita peale aastaarvu rohkem midagi ankeedil muuta. See on alati tore, kui omade seast tõstetakse kedagi esile, aga veelgi tähelepanuväärsem on olukord siis, kui kandidaadiks saab isik, keda kõik märkavad, aga kes oma tagasihoidlikkuses ei soovi saada tunnustust või kelle lähiringkonnas ei ole kedagi, kes teda preemiatele esitaks. Nii oleme korduvalt ja korduvalt ise teinud ettepanekuid kellegi kandidatuuri üles seadmise suhtes. Vahel on see kukkunud hästi välja, vahel mitte...

Aga miks siis? Preemiate puhul on alati tähtis ajaaken, millal see antakse. Ka mina, kes ma tunnen ennast suhteliselt noore inimesena, ei arva, et oleksin suutnud oma aktiivsuse tipptasemele viia. Pole neid asjugi nii palju, mida on elu jooksul korda saadetud. Aga protsessi käigus märgatud saada annab eriti just kolmekümnendates ja neljakümnendates inimestele kindlasti juurde palju motivatsiooni tegutseda-tegutseda-tegutseda. Samas varajases pensionieas võib premeerimine tunduda "on aeg areenilt maha astuda "vihjena. Olen näinud elutööpreemia kandidaate, kelle vanusnumber hakkab viiega. Kas tõesti juba elutöö valmis? Äkki inimene solvub, et nii varakult tahetakse elutööpreemiaga ta panus justkui kokku tõmmata? Ehk tunneb ta ennast just parimas loomeeas? Aga kui teda enam tuleval aastal meie hulgas pole? Neid küsimusi on palju.

Seega ma soovitan kõigil, keda esitatakse nominendiks mõnele auhinnale panuse eest kultuuri, sporti või ühiskonda, võtta neid auhindu kerge motivaatorina. Ükskõik, kas ollakse 32- või 79- aastane. Ja loomulikult kutsun üles kõiki märkama oma lähikonnast või kaugemalt inimesi, kelle entusiasm, töövõime või lihtsalt iseloom on imekspandav. Olgu selleks siis kas aasta isa või aasta ema kandidaat, kultuuripreemia või miks mitte kuu töötajauhind mõnes ettevõttes.

Tänud motivatsiooni eest ja... armastage!

ISTMETE ALT NÄTSU LEIDMINE TEKITAB KURBUST

Karl Kirt

See aasta on Tõrva kultuurielus olnud hea aasta, sest pärast 15 aastat ootamist on taas Tõrvas püsikino väga hea ja kvaliteetse tehnikaga. Iga nädal leiab filmide hulgast neid, mida näidatakse suurtes kinokettides ning linastumise ajad on täpselt samad nagu kogu maailmas.

Tänaseks ligi pool aastat tegutsenud kinos on jätkuvalt suured plaanid ning edasiarenduse mõtted. Esimene aasta on tähtis, sest see näitab, kuidas kogukonnale kino meeldib ja kas seda ikka kasutatakse. Iga kuu on erinev ning külastuste arv sõltub paljuski ka sellest, kas on kinos neid filme, mida käiakse üle Eesti palju vaatamas. Olenevalt kuust on kinokülastusi 300-600, mis on positiivne, kuid alati saab paremini. Ja selle nimel näeb kinomeeskond vaeva, et jõuaks veelgi rohkem külastajaid meie kinno.

Kohalikust kinoteenusest peavad lugu paljud. Välja on kujunemas püsikliendid, kes leiavad peaaegu iga nädal tee kinno. Nende hulgas on väga erinevas vanuses inimesi. Iga külastus annab kindlust, et taolist teenust on meie kogukonnas vaja ning annab eestvedajatele indu, et liigutakse õiges suunas.

Nagu igas asutuses on kinoski oma reeglid, mis on mõeldud ennekõike selleks, et kinos oleks kõigil hea olla. Need on suhteliselt elementaarsed ja lihtsad. Ära näpi telefoni kino ajal, tarbi ainult seda toitu, mida kinos müüakse, ning ära filmi kinoseansi. Ja muidugi kehtib üldine reegel – ole normaalne inimene ja austa ka teisi.

Kui neid reegleid austatakse ja käitatakse normaalselt, ei oleks ilmselt ka seda arvamislugu tekkinud. Aeg-ajalt olen

ise kinoteenindaja rollis, mistõttu olen enam-vähem kinotöötaja telgitagustega kursis. Kinotöötaja on üldiselt äge olla. Esiteks saab kaasa lüüa ühes meie kogukonna vahvamaises ettevõtmises, suhelda oma inimestega ja kaugemalt tulijatega ning anda panus selleks, et inimestel oleks hea kinoelamus. Kinoteenindaja peab müüma pileteid, vastutama, et kõik oleks puhas ja mõnus, vaatama, et saal oleks korras ning et laual oleks piisavalt popkorni.

Ja see ei kehti ainult kino kohta, vaid kõikide meie kodukoha võimaluste osas. Kõik võimalused on loodud kellegi suure töö tulemusena.

Paraku ei ole see töö alati mõnus ja eriti, kui tuleb kinokülastajate järel koristada laga, mida endast maha jäetakse. Siinkohal ei mõtle mõnda popkorni tükikest, mis maha kukkunud, sest seda juhtub kõigil ja selle jaoks käibki kinotöötaja kiirelt saali põranda pärast seansi üle. Kurvaks teeb just see, et oma kaasavõetud toitu, pudeleid ja muud prahti jäetakse suvaliselt maha vedelema, mida pärast kinotöötaja peab koristama. Harvad pole juhud, kus põrandalt või istmete alt leiab nätsu.

Paraku on olukorrad, kus kinoklientidil on juhtunud mõni õnnetus. Näiteks läinud maha popkorni pakk või karastusjook. On olukordi, kus tullakse viisakalt vabandama sellise olukorra pärast ning isegi palutakse võimalust ise ära

koristada. Hoopis naljakam on see, kui mõni kihutab kinosaalist välja nii kiiresti, et mitte mingil juhul sattuda kinotöötajaga silmsidemesse ning et jumala eest kinotöötaja teada ei saaks, et just temal juhtus õnnetus.

Käitumine kinomaja endaga on samuti murettekitav. Majatagune on tihti kui prügimägi. Paigaldatud sai prügikast, kuid lõhkumine ja lagastamine jätkub.

Minu üleskutse siinkohal on, et kui vingete eestvedajate poolt on Tõrva vallas loodud selline võimalus, siis hoiame seda ning käitume viisakalt. Iga lõhutud asi, mahajäetud praht või tooli alla kleebitud näts tekitab lisatööd ning töötajates trotsi kõige selle suhtes.

Ja see ei kehti ainult kino kohta, vaid kõikide meie kodukoha võimaluste osas. Kõik võimalused on loodud kellegi suure töö tulemusena ning on inetu, kui kasutajad, kellele see mõeldud on, ei oska seda hinnata.

Seega minu üleskutse siinkohal on: märgakem teiste tehtud tööd, tundkem sellest rõõmu, kasutagem neid (discgolfi rajad, matkarajad, kino, kultuurüritused, spordiüritused jne), kuid austagem teiste tööd. Vajadusel tulge appi kas või hea sõna ja veel parem kui oma tegudega.

Juba pisikeste asjadega saate kogukonnaelu paremaks muuta: korjake enda järelt praht ära, öelge kinoteenindajale rõõmsalt tere ja küsige, kuidas läheb, ja andke teada, kui näete, kui kusagil on midagi viltu. Nii teeme oma kogukonna paremaks paigaks, kus kõigil on hea elada.

KUU PILT

Riidaja Mõisapäev täis kultuurseid tegevusi. Foto: Ilmar Kõverik

DOKUMENTIDE VÄLJASTAMISE SÕIDUD LÕPETATUD

Kagu politseijaoskond

Väljasõite dokumentide väljastamiseks ja taotluste esitamiseks enam Tõrvas ei tehta. Seda seetõttu, et täita kõiki dokumentide hoiustamiseks ja väljastamiseks ette antud reegleid ja tingimusi. Dokumente väljastatakse ainult PPA politseijaoskondade juures tegutsevates teenindustes. Lisaks on kõikidel inimestel võimalus teatavad toimingud teha ka kodust lahkumata politsei iseteeninduses. PPA iseteeninduses tehtavate toimingute loetelu ja vastavad blanketid on leitavad internetis aadressil: <https://www.politsei.ee/et/iseteenindus>.

E-keskkonda on võimalik kasutada lisaks arvutile ka telefonis või tahvelarvutis. Sisse logimiseks saab lisaks ID-kaardile kasutada ka mobiil ID-d või

pangalinke. Samuti saab uues keskkonnas taotleda ID-kaarti alaealisele lapsele, kellele ei ole varem dokumenti antud. Alaealisele saab dokumenti taotleda juhul, kui tema sünd on registreeritud Eesti rahvastikuregistris ning vähemalt ühele tema vanematest on varasemalt välja antud Eesti kodaniku pass või ID-kaart.

Kui inimene ei ole terviseisundi tõttu püsivalt võimeline taotluse esitamiseks teenindusse pöörduma, saab ID-kaarti taotleda ka posti teel. Täiendavat infot abisaamise võimaluste kohta dokumendi taotlemisel saate Tõrva politseimajast või kohalikul sotsiaaltöötajalt.

Ümarlaud tõi kokku veerandsada ettevõtjat. Foto: Tõrva vallavalitsus

MULGI MÄLUMÄNG TULEB TAAS

Kai Kannistu

Mulgi mälumängu projektijuht, Karksi-Nuia Kultuurikeskuse juhataja

On rõõm taas kutsuda mälumängureid osalema VII Mulgi mälumängus. Mälumängu eesmärgiks on väärtustada ja tutvustada Mulgimaale omast elulaadi, tavasid ja kombeid- propageerida neid mulkidele ning laiemale üldsusele. Külastame sellel aastal Mulgimaa haridusasutusi. Enne ametlikku mälumängu algust tehakse kõikidele huvilistele majades väike ringkäik.

Mälumängus on oodatud kaasa lööma kõik huvilised! Võistkonnas on kuni 5 liiget. Vanusepiirangut ei ole. Mulgi mälumäng toimub 5etapilisena- iga etapp erinevas kihelkonnas, 1 kord kuus, kolmandal kolmapäeval kell 19.00 (18.30 ekskursioon toimumise kohas):

- 16. oktoober, Tarvastu Gümnaasium, Tarvastu muusika- ja kunstikool, Tarvastu kihelkond;
- 20. november, Abja Gümnaasium, Halliste kihelkond;
- 15. jaanuar, Heimtali Põhikool, Paistu kihelkond;
- 19. veebruar, Riidaja Põhikool, Helme kihelkond;
- 18. märts, August Kitzebergi nimeline Gümnaasium, Karksi kihelkond.

Registreeri oma viieliikmeline võistkond 14. oktoobriks meilile kaire.kannistu@karksi.ee, lisada

võistkonna nimi, võistkonna liikmete nimed, kihelkond ja vald. Iga mälumängu algus kell 19.00 (18.30 ekskursioon toimumise kohas).

Küsimusi koostavad: Enno Liiber, Piia Mänd, Alli Laande, Anne-Ly Ütsik, Kaire Kannistu ja Anne Pai. Igas etapis küsitakse 23 küsimust. Õige vastuse eest saab 2 punkti. Kui õiget vastust teab ainult üks võistkond, siis saab ta vastuse eest 3 punkti. Viimase, pildivooru küsimuse eest on võimalus kiiresti õigesti vastates teenida 4 punkti. Kõikide etappide eest saadud punktid summeeritakse ja selgitatakse üldvõitja. Juhul, kui mõnel võistkonnal on võrdne arv punkte, esitatakse lisaküsimusi, kuni selgub paremusjärjestus. Mälumängu lõpetamisel auhindame võistkondi tänukaardi ja meenetega. Osalejate vahel loositakse välja auhindu.

Teemad: mulgi kultuur, mulgi keel, Mulgi vald, Tõrva vald, Viljandi vald, Eesti 100, Läti 100, ettevõtlus ja majandus, varia, pildivoor, muusika, video, sport, esemed/asjad. Toetajad: Rahvakultuuri Keskus, Mulgimaa Arenduskoda, Mulgi vald, Tõrva vald, Viljandi vald.

ETTEVÕTJATE ÜMARLAUD PEETI TÕISES MEELEOLUS

5. septembril toimus Tõrva Vallavalitsuse eestvedamisel lossispaas Wagenküll Tõrva valla ettevõtjate ümarlaud, mis tõi kokku enam kui veerandsada osalejat.

„Ühise ümarlause peamiseks eesmärgiks on tugevdada kohalike ettevõtjate ja omavalitsuse vahelist ühis-tegevust. Ettevõtjad on võtmeteguriks maaelu jätkusuutlikkuse tagamisel,” lausus Tõrva vallavanem Maido Ruusmann. Vallavanema sõnul on just ettevõtjad need, kes loovad piirkonda uusi töökohti, mis omakorda on tegelikuks aluseks eluks maapiirkondades. „Soovime hakata selliseid, aktiivsete diskussioonidega kokkusaamisi ellu

viima regulaarselt ning usun, et vaid ühiselt saame oma piirkonda arendada veelgi edukamalt,” rääkis Ruusmann.

Ümarlause esimeses pooles tutvustas Marketing Instituudi tegevjuht ja konsultant Anu-Mall Naarits Kagu-Eesti mainekujunduse tegevuskava koostamise protsessi ning andis ülevaate Kagu-Eesti maine uuringu tulemustest. Seejärel grupeeriti ettevõtjad laudkondadesse aktiivseks mõttetööks, mille tulemusena koguti ettevõtjatelt ettepanekuid, kuidas luua erinevatesse valdkondadesse, nagu kinnisvara, põllumajandus, pensionäride elurajoonid, turism ja puit

järgmise kolme aasta jooksul 1000 töökohta keskmise palgaga 1500 eurot.

Ümarlause teises pooles andis Ruusmann ülevaate Tõrva valla arenguplaanidest ning lähimate aastate suurematest investeeringutest, milleks on nii õpilaskodu ja ujula rajamine Tõrva Gümnaasiumi juurde kui ka Tõrva tervisekeskuse hoone rekonstrueerimine. Lisaks eelnimetatule ka Tõrva valla tänavavalgustuse rekonstrueerimise projekt, mille käigus vahetatakse välja üle kogu Tõrva valla 415 valgustit, tagamaks energiasäästu ja Mulgi Elamuskeskuse rajamine Tõrva valda Sooglemäe kinnistule.

ETTEVÕTJATE KOOLITUSPÄEV RIIDAJA KULTUURIMAJAS

1. oktoobril

TEEMA:

Kliendirühmad, nende ootuste-soovide ja vajaduste analüüsimine; kliendist lähtuv teenuse arendamine.

Suundumused turismitoote arenduses ning innovaatilised tooted. Kuidas on väheste vahenditega loodud huvitavaid ja innovaatilisi külalastajamagneteid Baltikumis ja Soomes? Turismitoote lisandväärtus. Korduvküllastuste olulisus, piir-

konna potentsiaal. Innovaatiliste turismiteenuste arendamine. Ideede genereerimine, tulemuste analüüs, ideede selekteerimine, eristumine ja kordumise vältimine.

Koolitaja Mairo Rääsk on pikaajalise kogemusega teenuste arendaja, Mairo on teenuseid arendanud Maanteemuuseumi juhi ja TÜ muuseumi direktori kohusetäitjana, praegu OÜ Blueray tegevjuhina. Koolitajana läbi viinud erinevaid teenuse arendamisega seotud seminare nii ettevõtjatele kui õpetajatele.

- Koolitus algab kogunemisega kell 10:45 ning kestab kuni 18:00. Osalustasu 5 eurot.
- Vajalik on eelregistreerimine! Kui plaanid osalemist, palun registreeru lingil:
- <https://tinyurl.com/y5fue9bh>
- Registreerumise kinnitab osalustasu arve tasumine!
- Lisainfo: Anneli Roosalu,
- e-post: arenduskoda@mulgimaa.ee või telefonil: +372 5303 8361

MÄLESTUSKIVI VALGA EPT AUKS

Kui mälestusmärk sai pühitsetud asetas Tõrva abivallavanem Aivar Uibu kivi jalamile pärja. Foto: Ilmar Köverik

23. augustil avati pidulikult Tõrva vallas Linna külas (Ritsus) mälestuskivi, meenutamaks Linna külas tegutsenud Valga EPT-d (1961-1991). Kivi kõrvale rajati ka tugev palkidest istepink, kuhu kõik endised EPT töötajad saavad tulla jalga puhkama ja meenutama neidki, keda enam ei ole.

Kunagine Valga EPT oli paljude tootmisharudega asutus, mis andis Valga rajoonis tööd enam kui tuhandele inimesele. Seal tegutses puidutöökoda, maaparandusosakond ning automajand, mis oli suurimaks osakonnaks.

Piduliku avamise juhatas oma tervitussõnadega sisse mälestuskivi rajamise eestvedaja ja endine Valga EPT asejuhataja Matti Mõts. Eesti hümni taustal, mida saatis lõõtsal Thea Leitmaa, eemaldasid mälestuskivilt ja -pingilt kätte kaua-aegsed EPT töötajad Arvo Kolk ja Hilda Klimov.

“Valga EPT-l, mis oli Valga rajooni üks edukaim ja suurim ettevõtte, oli kohaliku piirkonna

edendamisel ja rahvastiku kasvata-misel märkimisväärne roll. Usun, et see mälestuskivi on kaunis aus-tusavaldus kõigi kunagiste EPT töötajate elutööle ning sellel pingil saavad inimesed jalga puhata ja meenutada möödunud aegu ning vaadata mõtetes helgelt ka tuleviku poole,” sõnas Tõrva abivallavanem Aivar Uibu, kes õnnitles oma sõnavõttu ka kõiki kohalviibijaid ja tänas kivi rajamise eestvedajaid.

Mälestuskivi õnnistasid sisse EELK Konsistooriumi kantsler, Kambja koguduse õpetaja ja “endine Ritsu poiss” Andrus Mõttus ning EELK Helme Maarja koguduse õpetaja Arvo Lasting.

Lisaks jagas ka Andrus Mõttus ligi sajale kohaletulnule oma nooruspõlve meenutusi Ritsus elamise aegadest ning tõi välja, et just seal leidis tema oma tee, kutsumuse ja talendi. Ajalugu meenutasid ja mälestusi jagasid ka Arvo Õim, Ants Randmaa ja Taavi Orav.

MULGIMAA UHKUS 2019

Mulgi Kultuuri Instituut kuulutab välja Mulgimaa Uhkuse 2019 kandidaatide konkursi.

Auhinna eesmärk on tunnustada inimesi või organisatsioone, kes oma pikaajalise tegevusega on Mulgimaa pärandihoidjad ja väärtustavad mulgiks olemist ning on andnud oma panuse Mulgimaa heaks.

Mulgimaa Uhkusega tunnustatakse pikaajast tööd mulgi murdekeele ja mulgi meele edasikandmise heaks, uut head algatust oma keele ja meele ergutamisel või mõnda muud olulist tegu mulkide toetamisel ja Mulgimaa elu edendamisel.

Auhinna väljaandmisel arvestatakse:

- o kuidas mulkide identiteeti ja enesest lugupidamist välja näidatakse;
- o kuidas mulkide identiteeti ja enesest lugupidamisega väljaspool kodu silma jäädakse;
- o kuidas mulkide identiteeti ja enesest lugupidamist edasi kantakse ja noortele edasi antakse;
- o kuidas mulgi tegemisi toetatakse ja edendatakse.

Mulgimaa Uhkuse kandidaate võivad esitada ja kandideerida nii eraisikud kui ka juriidilised isikud.

Ettepanekud saata kirjalikult vabas vormis põhjendusega ja kontaktandmetega 1. novembriks 2019 Mulgi Kultuuri Instituudile aadressil Mulgi vald, Kulla küla, Leerimaja 69509 või e-posti aadressil mki@mulgimaa.ee

Mulgimaa Uhkuse 2019 auhind kuulutatakse välja XII Mulgi konverentsil 21.11.2019 Mustla rahvamajas.

Mulgimaa Uhkuse auhinnafondi toetab Rahvuskultuuri Keskuse Mulgimaa pärimuskultuuri toetuse meede.

VILISTLASTE ABIGA OSTETI TÕRVA GÜMNAASIUMILE UUED ELEKTRIPLIIDID

Tõrva Gümnaasiumi 97. lennu kevadisel lõpuaktusel kinkisid kooli kuld- ja hõbelend koolile 1260 eurot.

Raha kingiti sihtotstarbega kooli kodunduse klassile uute elektripliitide ostmiseks.

Tänaseks on neli ostetud pliiti kohale jõudnud ja paigaldatud. Kooli poolt suur tänu kuld- ja hõbelennu vilistlastele.

ERKF VÕTAB VASTU TAOTLUSI STIPENDIUMIDEKS JA KULTUURIPROJEKTIDE FINANTSEERIMISEKS

Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond võtab kuni 15. oktoobrini vastu taotlusi stipendiumideks ja kultuuriprojektide finantseerimiseks 2020. aastal.

Stipendiume ja toetusi jagatakse 139 allfondist.

Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond toetab:

- üksikisikuid stipendiumidega õppe- ja teadustööks ning loominguks ja sporditegevuseks;
- organisatsioone toetustega eesti rahvuskultuuri arendamiseks,

säilitamiseks ja edasikandmise seisukohalt oluliste projektide algatamiseks ja finantseerimiseks.

Esimest korda osaleb jagamisel kolm allfondi:

- Härmatali fond algatatud 2018. aastal Tiiu Alliste (neiu põlvnimega Härmatali) poolt eesmärgiga toetada lastekirjanduse loomist, mis kannab edasi eesti rahva traditsioone ja tutvustab lastele eesti kultuuripärandit;

- Ilmar Oleski fond asutatud 26. juunil 2019. aastal Ilmar Oleski poolt eesmärgiga toetada noori ja võimekaid instrumentaliste klassikalise ja džässmuusika alal;
- Valter Lengi fond algatatud 2009. aastal Valter Lengi poolt eesmärgiga toetada Eesti üliõpilasspordi ajaloo uurijaid.

Jagamise info, allfondide nimekirja ning taotluse ankeetid leiata Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fondi koduleheküljel www.erkf.ee

MAGNUS KIRT – HOOAJA SUURIMA MÕÕDUVÕTU EEL

Egon Ilisson

Ilmselt on iga tõrvaka pilgud 5.-6. oktoobril eriti pingsalt pööratud Katari pealinna Doha poole. Ja mitte sellepärast, et seal kütuse hind meie omast kordades odavam, vaid seepärast, et seal on algamas kergejõustiku maailmameistrivõistlused. Kõige kirkamat medalit läheb püüdma ka meie oma Magnus Kirt.

Tänavusel hooajal selgelt maailma esiodaviskaja nimetust kandev Magnus Kirt, kelle odakaared on stabiilselt kandunud 85 meetri taha ning kelle isiklik rekord nüüdseks koguni üle 90 meetri, läheb MM-ile vastu suurte lootustega. Maailmas on vaid 19 meest läbi ajaloo suutnud selle maagilise piiri ületada, auväärse nimistus hoiab Kirt oma rekordtulemusega 90.61 kõrget, 16. kohta.

EM pronksimees, kes ka viimati jõudis MM-il finaali ja saavutas seal tulemusega 80.48 kõrge, 11. koha, sel aastal sellise tulemusega kindlasti piirduda ei soovi. Loo kirjutamise hetkel on 2019. aasta pikimate odakaarte TOP 20 tulemuse hulgas koguni üheksale tulemusele kirjutatud järele Magnus Kirdi nimi. Kirt on hooaja edetabelijuht ja ainus mees, kes tänavu üle 90 meetri oda lennutanud ning teinud seda suisa kahel korral. Süües kasvab isu ja nii fännid kui mees ise endale väikseid sihte eesmärgiks pannud pole.

Üks suur võit käes

Kirt on tänavu juba ühe olulise tiitli napsanud. Teemantliiga finaalettapp pakkus palju pinget, kuid viimasel katsel visatud 89.13 tõstis mehe neljandalt kohalt võistluse võitjaks. 50 000-dollariline preemiaraha oli sportlasele suureks abiks, kuid siiski tunnustab Kirt, et "rahavõistlused" ei ole kunagi sihiks omaette. "Hooajasisesed võistlused on alati suures pildis tähtsad hooaja tähtsaimaks võistluseks valmistudes ja kindlasti mitte olulised ainult rahalise poole pealt. Suures konkurentsis võistlemine on väga vajalik, et olla võimeline MM-il suures mängus olema, kindlasti nad ei garanteeri miskit, aga loovad mingisuguse eelduse," tunnustab odamees.

Magnus Kirt on MMiks valmis. Foto: Ülav Neumann

MAGNUS KIRT - ISIKLIKU REKORDI ARENG

2015 19. juuli	Valga Eesti	82.22;
2015 6. september	Kohila Eesti	86.65;
2018 3. juuni	Tartu Eesti	88.45 (Eesti rekord);
2018 5. juuni	Turu Soome	88.73 (Eesti rekord);
2018 13. juuli	Rabat Maroko	89.75 (Eesti rekord);
2019 20. juuni	Ostrava Tšehhi	90.34 (Eesti rekord);
2019 22. juuni	Kuortane Soome	90.61 (Eesti rekord).

Kuuendal katsel vaid 8 sentimeetrit Taipei mehest Chao-Tsun Chengist kaugemale visanud Kirt tunnustab, et viimasel katsel visatud tulemuste puhul saab määravaks ka vaimujõud. "Enne viimast katsset proovisin mõelda asjadele, mis eelnevatel katsel ei toimunud, ja üritasin end maksimaalselt kokku võtta. Eks mõlemad tegurid - nii füüsiline kui vaimne seisund on olulised, aga kui füüsiline töö on enne korralikult ära tehtud, siis see ühe päevaga ei kao kuhugile. Jällegi vaimne pool võib hetkega ära laguneda, kui mingi tegur suudab sind verest välja lüüa," räägib Kirt, et tiitlivõistlust silmas pidades peavad olema mõlemad tegurid ideaalses balansis.

Kas on juurde panna?

Tõrva maailmakaardile visanud Magnus on olnud läbi hooaja ilmselt maailma kõige stabiilsem odamees. 85 meetrit oleks justkui igast seisust käest võtta. Sellised tulemused võivad olla aga skeptikute jaoks hirmutavad, mõeldes seda, kas äkki hea vorm tiitlivõistlusteks võiks raugeda. "Ma olen teinud kõik, et iga aasta ka keskmiste tulemuste näol areneda. Oleme hoolikalt sel hooajal võistlusi valinud ja mitte nii palju võistelnud kui eelmisel hooajal, et olla veel konkurentsis ka Dohas," tunnustab Kirt,

et kõike on tehtud pidades silmas ranget plaani.

Tiitlivõistlustel tulevad tihtipeale mängu ka mehed, keda Euroopas hooaja sees näeb vähe. Ei ole harvad juhused, kui nad ka suuri medaleid nopivad. Kui suurt ülevaadet omab Magnus konkurentidest? "Oma konkurentidel hoian mingil määral alati silma peal ja vaatan, mis tulemusi nad teevad ja mis seeriaid nad näitavad. Kindlasti on lihtsam olla valmis selleks, et paljud, kes MM-ile tulevad, on suutelised näitama ka väga häid tulemusi," peab Kirt hulgaliselt mehi medalinõudlejateks.

Tõrva on Magnusele, kes alati olnud "kahe jalaga maa peal", kodu ja siinseid võistluseid väisab ta ülima heameelega. Tänavu kahjuks aga hooaja ettevalmistus ei luba tal osaleda oma isa, endise Eesti kelgutamiskoondise peatreeneri Peeter Kirdi mälestusvõistlusel. Aga kohalikele on Magnusel alati ülivõrdes kiidusõnu ja häid soovide. "On väga suur au ja rõõm olla sellise linna sportlane nagu Tõrva, sest inimesed hoiavad põialt ja elavad kaasa igale võistlusele, kus osalen. Loodetavasti suudan ka edaspidi pakkuda põhjusi kaasa elamiseks," loodab Kirt meile kõigile veel ja veel võimsaid emotsioone pakkuda.

MMI TIITLI TOONUD TULEMUSED SEL SAJANDIL

2001 Edmonton,	Jan Železný (Tšehhi)	92.80;
2003 Saint-Denis,	Sergey Makarov (Venemaa)	85.44;
2005 Helsingi,	Andrus Värnik (Eesti)	87.17;
2007 Osaka,	Tero Pitkämäki (Soome)	90.33;
2009 Berliin,	Andreas Thorkildsen (Norra)	89.59;
2011 Daegu,	Matthias de Zordo (Saksamaa)	86.27;
2013 Moskva,	Vítězslav Veselý (Tšehhi)	87.17;
2015 Peking,	Julius Yego (Keenia)	92.72;
2017 London,	Johannes Vetter (Saksamaa)	89.89

VÄRNIKU TULEMUST EI ALAHINDA

10. augustil aastal 2005 tõi Eestile odaviskes MM tiitli endine Eesti rekordimanik Andrus Värnik (lisaks hõbe aastast 2003). Toona visatud tulemusest 87.17 võib aga tänavu väheks jääda, et maailma parimaks kroonitud saada. Värniku isiklik tippmark ja Kirdi poolt üle visatud Eesti rekord (87.83) on viimastel aegadel jõukohane paljudele meestele. Kirt, kes Värniku rekordviske viimase kahe aasta jooksul üle visanud juba koguni 10 korda, siiski endise odamehe numbreid ei alaväärista.

"Ala on kindlasti arenenud ka aastatega ja muutunud konkurentsi väga tihedaks. Rekordi poolelt võib olla neid viskeid ka 40-50 edetabelis, aga kui selle taga ei ole midagi suuremat, siis suures pildis see ka väga palju ei tähenda. Eelmise Eesti rekordi taga oli kuldmedal MM-ilt, mis teeb sellest väga tugeva rekordi ja tulemuse, mida ületada!" annab Kirt kolleegile kuhjaga respekti.

Kahekordne olümpiavõitja Andrus Veerpalu ootamas stardikäsklust. Foto: Andrus Abel

TÕRVA JÄRVEDEJOOKS SAI ILUSA ILMA JA KÕRGE TASEME OSALISEKS

Tõrva Liigub

6.septembril toimus 36. Tõrva Kolme Järve Jooks, mis oli ka Valgamaa jooksusarja 8. etapp. Piirkonna suurima jooksuvõistluse korraldas MTÜ Tõrva Spordiselts koostöös Valgamaa Spordiliiduga.

Ka ilm soosis jooksupäeva, mõnusalt soe ja jahutava tuulega – just sobilik jooksudeks. Tõrva Vallavalitsuse hoone juures paiknevasse võistluskeskusesse hakkas kogunema lastejooksudest osavõtjaid, et panna proovile oma jooksukiirus. Iga jooksja sai ajavõtukiibiga varustatud võistlusnumbri ja jäi ootusärevuses ootama oma stardikorda.

Jookse igale vanusele

Esimene start anti kõige noorematele jooksusõpradele: Tillujooksus said jooksurõõmu 3–4 aastased lapsed. Neid läks rajale 19. Samal distantil võistlesid ka 5–6aastased poisid ja tüdrukud. Mõnel nooremal jooksusõbral oli tegemist elu esimese jooksuvõistlusega ja hea oli, et ema või isa julgustuseks kaasa tuli.

7-8 ja 8-9aastased aga said jooksukiirust näidata lastejooksu 600 meetri pikkusel joosuringil. Jooksurada kulges maastikul ja vajas pidevalt tähelepanu, et mitte kukkuda, aga samas jooksukiirust hoida.

Tillujooksu ja lastejooksu lõpetajaid ootas finišis osavõtudiplom ja šokolaad.

Juba tõsisemad jooksusõbad aga kogunesid stardikaare alla: oodata oli huvitavat 1,6 km pikkust jooksu ümber Veskijärve. Noortejooksu rada kulges nii linna tänavatel kui Tantsumäe maastikul. Kohalik noormees Romet Kivi võttis kohe peale stardikäsklust kiiruse üles ja nii kuni finišijoonel ületamiseni ei õnnestunud teda teistel püüda.

Kohe peale noortejooksu finišeerumist algas lastejooksude autasustamine, kus vanuseklasside paremad said kaela jooksumedalid ning tänuks magusa meene. Vanuseklasside kiiremad Tillujooksus U4: Kimbra Sööt ja Richard Rohelpuu, U6: Emili Kasepuu ja Daniel Rohelpuu; lastejooksus U8- Kiara Sööt ja Gert Pehk; U10- Minnalii Kongo ja Krismar Koor; noortejooksus U12- Carolina Roomets ja Kert Piirak; U14- Merili Käsper ja Romet Kivi.

Aitäh kõigile lastejooksudes osalejatele ja kõigile, kes lastele kaasa elasid ja ergutasid pisikesi jooksusõpru!

Olümpiavõitja poodiumil

Enne põhijooksu starti suundusid 9 km pikkusele kepikõnni distantile

kaks tublit naist- Eveli ja Kadri.

Stardikaare alla kogunesid põhijooksust osavõtjad, et üheskoos teha tiir ümber kolme Tõrva linna järve. Tore oli näha võistlejate hulgas nii palju Tõrva enda jooksusõpru. Nendega koos läksid rajale jooksjad Valgast, Võrust, Otepäält, Põlvast, Tartust ja Viljandist, naabervallast Mulgi vallast ning naaberriigist Lätistki.

9 kilomeetri pikkune erineva rajakatte ja profiiliga jooksurada kulges nii linna tänavatel kui Tõrva Tervise- rajal, möödudes Riiska, Vanamõisa ja Tikste järvest, tehes ringi ümber Tõrva linna. 17.30 anti start 36. Tõrva järvedejooksule ja 55 jooksjat suundus rajale. Suur tänu Politsei ja Piirivalveametile, tänu teile oli turvaline ületada jooksurajaga ristuvaid maanteeületusi.

Kiirem jooksja selgus alles viimasel kilomeetril, kui Tartu jooksumees Mart Andresson näitas teistele oma lõpukiirust ja ületas finišijoonel esimesena, talle järgnesid Joosep Perv ja Andrus Veerpalu. Kiirem naine rajal oli tõrvalanna Kadri Pilm, kellele järgnesid Annabel Raudsepp ja Kärolin Raudsepp.

HUVI ERATEEDE TOETUSE VASTU OLI TAGASIHOIDLIK

Egon Ilisson

Tõrva vallavolikogu kehtestas valla erateede ehitus- ja remonttööde toetamise korra, mille eesmärk on toetada erateede omanikke teede seisukorra parandamisel.

Kokku on 2019. aastal valla eelarves planeeritud toetusteks 20 000 eurot, aga sooviavaldusi laekus oluliselt väiksemale summale. Tõrva abivallavanem keskkonna- ja ehitusosakonna juhataja Aivar Uibu sõnul oli käesoleval aastal toetust taotlejate vallakodanike arv tagasihoidlik. “Laekus 23 taotlust, mis hindamisel tunnustati abikõlblikuks ja toetusteks kulub 11 890 eurot,” tunnistas Uibu, et oluline osa toetusest jääb hetkel välja maksmata.

Toetuse taotlemine oli abivallavanema sõnusti võrdlemisi lihtne. Toetust oli õigus saada isikul, kelle elukohaks rahvastikuregistri andmetel või asukohaks äriregistri andmetel on Tõrva vald ja kes omab erateed või kasutab erateed lepingu või servituudi alusel. Toe-

tuse suuruseks oli kuni 50 protsenti tööde maksumusest, kuid mitte rohkem kui 600 eurot ühe erateede kohta aastas.

“Toetuse saamiseks tuli esitada taotlus, kus tuli ära näidata erateede andmed ja toetuse suurus. Abikõlblikuks tunnustatud taotlejatel tuli esitada vallavalitsusele hinnapakumise dokumendid, mille alusel kinnitati toetuse saajate nimekiri,” räägib Uibu, et toetuse väljamaksmiseks esitab abikõlblikuks tunnustatud taotleja lihtsalt vallavalitsusele arve ja tasumist tõendava maksekorralduse. Toetus kantakse üldjuhul taotleja arveldusarvele. Erandjuhul võib vallavalitsus taotluse alusel kanda toetuse töö teostaja arveldusarvele.

Valgamaa Spordiliidule jooksuvõistlust toetamast.

Tõrva vallas on september spordikuu. Selle raames on toimunud 36. Tõrva Kolme Järve Jooks, Coop Tõrva tervisejooksusarja VI etapp, SK Viraaž heiteseriaali V etapp ja XII Tõrva kergejõustikupäev olümpialastega. 21.septembril kell 12.00 on Tantsumäel toimumas Tõrva valla rattapäev ja kell 14.00 Pokardi staadionil SK Viraaž vasaraheitvõistlus. 29. septembril kell 12.00 Tõrva gümnaasiumi pargis saab alguse sügisene matkasari „Otsi sõnu!“.

SPORDIKAVA OKTOOBER

- Sügismatkasari “Otsi sõnu” 3 matkaperioodi 30.09–06.10, 07.10–13.10 ja 14.10–20.10.
- II ühismatk 27.10 kell 12.00 kultuurimaja juurest.
- 12.10 kell 12.00 Pokardi staadionil SK Viraaž vasaraheitvõistlus ja kell 19.30 paarisorienteerumine “Musta kassi öösel ei näe”.

HAJAASUSTUSE PROGRAMMIST 2019. AASTAL

Egon Ilisson

2019. aastal laekus Tõrva Vallavalitsusele kokku 53 taotlust toetuse saamiseks hajaasustuse programmist. Hindamiskomisjonile suunati hindamiseks neist 51.

Toetust taotleti kokku enam kui 170 000 eurot. Riigihalduse minister otsustas oma käskkirjaga eraldada Tõrva vallale riigi poolt hajaasustuse programmi toetusteks 39 732 eurot. Tõrva valla 2019. aasta eelarvest eraldati hajaasustuse programmi toetusteks 50 595,38 eurot.

Taotlemine pole liialt keerukas

Tõrva Vallavalitsuse maakorraldusspetsialisti Arvo Kargu sõnul näitas 53 taotlust väga suurt huvi programmi vastu. „Varasematel aastatel oli tunduvalt vähem taotlusi: 2018- 12 taotlust ja veel varem Helmes 6 - 14, Põdralas ja Hummulis mõni üksik,“ tunnistab Kargu, et huvitundjaid on aga veel teist samapalju kui taotlejaid. „Küsitakse aasta ringi, kuid tihedamini siis, kui taotlusvoor on avatud. Ega selle hajaasustuse programmi juures mingit projekti polegi vaja kirjutada. Täita tuleb vormikohane taotlus, eelarve, vabas vormis omaosaluse garantiikiri, arusaadav asukoha skeem ja lisada paar hinnapakkumist,“ toob Kargu välja programmi lihtsuse ja suhteliselt vähesel määral paberimajanduse. Taotluses tuleb vastavatesse lahtritesse paari lausega lahti kirjutada probleem ja omapoolne lahendus. Mida lihtsam keeles, seda parem. „Taotlejatele tekitab kõige rohkem

raskust seadusandlusest arusaamine. Põhidokument on 10 lehekülge ja seal on muidugi ka valla ja riigi kohustused, kuid kui inimene lõppu jõuab, on algus meelest läinud,“ tunnistab Kargu. Seda enam, et tavaliselt tuleb sellega tegeleda kord elus ja siis võib see tunduda peadurdev, aga kui juba varem on taotlemistega kokku puutunud, siis ei tundugi see nii keeruline. „Kuid seaduses on tõlgendamise kohti küll. Lihtsam on näiteks minu (või Monika Rogenbaumi, kes samuti tegeleb sellega) jutule tulla. Selleks tuleb varuda aga umbes pool tundi. Paljudel vanematel inimestel aitavad lapsed või sõbrad taotluste teha,“ möönab Kargu, et üheskoos saadakse alati hakkama.

On ka loobujaid

Maakorraldusspetsialisti sõnul on meie kandi inimesed tublid projektikirjutajad ja suudavad kenasti asjasse süveneda. „Ega neid tüüpvigu nii palju olegi. „Iluvead“ parandan ise ära. Juhtub, et arvuliselt omaosalus ja toetus ei anna eelarvet kokku või on muud arvutusvead. Sel juhul tuleb

taotlejal endal selgeks teha, mida ja kui palju ta soovib, ning arvud klappima panna,“ räägib Kargu, et kedagi kohe üle parda ei visata.

Kui varasematel aastatel oli hajaasustuse programmist peamiselt taotletud taluteede ehituseks ja nende olukorra parendamiseks, siis nüüd oli peamiselt huvi seotud veevärgiga. Samas tunnistab Kargu, et see ei anna alust arvata, et taluteed on nüüd päris korras. „Mulle isiklikult tundub, et see taotlemine, hinnapakkumiste võtmine, kõigile normidele vastava tee ehitamine on keerulisem kui lihtsalt mõned koormad kruusa hankida ja laiali lükata. Lisaks on tingimuseks see, et kui tee läbib mitut kinnistut, siis tuleb nende omanikega notari juurde minna ja servituut sõlmida. See võib osutada keeruliseks, kuid on ka sellega hakkama saadud,“ tunnistab Kargu, et teede ehituse puhul võib tulla ette keerukamaid nüansse kui veevärgi puhul.

2019. aastal kuulub rahuldamisele hindamistulemuste alusel moodustunud pingerea alusel järgmised 25 taotlust:

KOHALIKU OMAALGATUSE PROGRAMM ON TAAS AVATUD

Mittetulundusühingutele ja sihtasutustele toetuse taotlemiseks on taas avatud kohaliku omaalgatuse programm, millega soovatakse kaasa aidata tugevate ja omaalgatusel põhinevate kogukondade tekkimisele ning püsimisele.

„Lisaks paikkonnale on inimeste jaoks sageli elukohaga rahulolemiseks määravaks teguriks inimesed, kellega nad lähestikku, ehk kogukonnal on meeldiva kodutunde tekkimiseks järjest suurem osa,“ ütles riigihalduse minister Jaak Aab. „On tunnustamisväärne, kui on inimesi, kes tahavad vabatahtlikult panustada oma aega ja energiat ühise

kodukandi paremaks muutmise. Et neile ja nende kogukondade tugevdamisega seotud tegevustele jõudu juurde anda, pakume võimalust taotleda kuni 2000 euro suurust toetust.“

Programmi eesmärgi täitmiseks antakse toetust tegevusteks, mis tugevdavad kogukonna identiteeti, loovad tõhusamat koostööd ning panustavad kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu. Toetust antakse ka kogukonnaliikmete vajalike teenuste pakkumiseks ja ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamiseks ja arendamiseks.

Toetust saavad taotleda avalikes

huvides tegutsevad mittetulundusühingud ja sihtasutused, milles ei osale liikmena kohalik omavalitsus ega riik ja mille liikmetest äriühingud ei moodusta rohkem kui poole. Maksimaalne toetussumma esitatud projekti kohta on 2000 eurot ning omafinantseering peab olema vähemalt 10% projekti kogumaksumusest.

Taotlusi võib esitada e-posti teel ning tähtaeg on 1. oktoober 2019 kell 16.30. Taotlused esitatakse taotleja asukohajärgse maakonna maakondlikule arendusorganisatsioonile. Valga maakonnas on selleks MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liit.

TOETATUD PROJEKTID

1. Taivo Lillepeska
Valga mk, Tõrva vald,
Taagepera küla, Tomsoni/
veevarustussüsteemid
3879€	14. Gevo Golding
Käspre tallu puurkaevu rajamine
4060,2€
2. Kalmer Kiidma
Kolga reoveemahuti
3959,7€	15. Jane Hermann
Valga maakond, Tõrva vald,
Pikasilla küla, Tiigitare
veevarustus
3959€
3. Reet Kõvask
Alliku talu talutee ehitamine
1681,61€	16. Venno Vainamäe
Aki, Roobe küla, Tõrva vald
ühiskanaliseerimisega liitumine
3901,01€
4. Taivo Lillepeska
Valga mk, Tõrva vald,
Taagepera küla, Tomsoni/
kanaliseerimisüsteemi rajamine
186€	17. Liidia Valtner
Lohu talu, Kungi küla, Tõrva
vald, Valgamaa 68705 tarbevee
majja juhtimine
1051,51€
5. Ain Lepp
Tõrva vald Linna küla
"Perve" kanalisatsioon
5818,56€	18. Valdur Saar
Tõrva vald, Karjatnurme küla,
Väike-Söödi puurkaev
4093,70€
6. Jüri Peedisson, Kaido Kiidli
Vana-Loosu ja Väike-Salu talude
veevarustus (puurkaevu ja
veetrasside rajamine)
6036€	19. Aare Jaama
Soontaga küla Koolitare talu
puurkaevu ja pumpla rajamine
ning rauafiltri paigaldus
4180,80€
7. Allar Seemen
Tõrva vald, Patküla,
Mäe-Matsi talu, vee-süsteemide
rajamine
2014,42€	20. Urmas Kõljalg
Puurkaevu rajamine Koosi oja
kinnistul
4020,00€
8. Reet Kõvask
Alliku talu veevarustus
(puurkaevu ja veetrassi rajamine)
4228€	21. Jüri Peedisson
Vana-Loosu talu
kanaliseerimisitorustiku ja
imbväljaku rajamine
769,75€
9. Iivi Drenkhan
Väike-Veelikse talu
reoveesüsteemi rajamine
3587,85€	22. Merike Soomaa
Valgamaal Tõrva vallas Järve
talus puurkaevu rajamine
4261,20€
10. Tõnu Tõnisson
Löve küla Siimu talu, biopuhasti
paigaldus
5738,00€	23. Aare Jaama
Soontaga küla Koolitare talu
kanaliseerimisüsteemi rajamine
1 861,26€
11. Rein Jaani
Niiduotsa kinnistule Linna
külas salvkaevu ja veetorustiku
rajamine ning vee pumpamiseks
seadmete paigaldamine
4162€	24. Raul Horn
Lepiku kinnistule puurkaevu
rajamine, pumpamis-, ja
veepuhastussüsteemi paigaldus
5688,30€
12. Venno Vainamäe
Aki, Roobe küla, Tõrva vald
ühisveevärgiga liitumine
1414,88€	25. Marti Printsman
Puurkaevu rajamine Mäeotsa
tallu, Pilpa küla, Tõrva vallas
4003,92€
13. Rain Märtsen
Liivaku talu, Patküla, Tõrva vald
puurkaev
4095,71€	

NUHTLUSLOOMAD - INIMTEGEVUSE LOOGILINE TAGAJÄRG?

Lea Margus

Metsloomadest, kes inimasustuse lähedal toimetades tülikateks inimkaaslejateks muutunud, on palju juttu olnud.

Nende tarbeks on käibele võetud lausa termin „nuhtlusisend“. Nuhtlus või mitte, kuid paaril kuul ka Tõrva vallas segadust külvanud ning lõpuks tabatud karu Proša tulevik on siiani lahtine, Polja aga on jäljetult kadunud.

Kuna loole Venemaa karudega veel punkti panna ei saa, vahendaksin hea meelega asjaga seotud erinevate inimeste arvamusel sel teemal. Ametniku, ulukibioloogi, zoosemiotiku, veterinaari ja ka koduõuel karuga silmitsi seisnud inimese ehedaid kogemusi ja seisukohti oli igal juhul põnev kuulata.

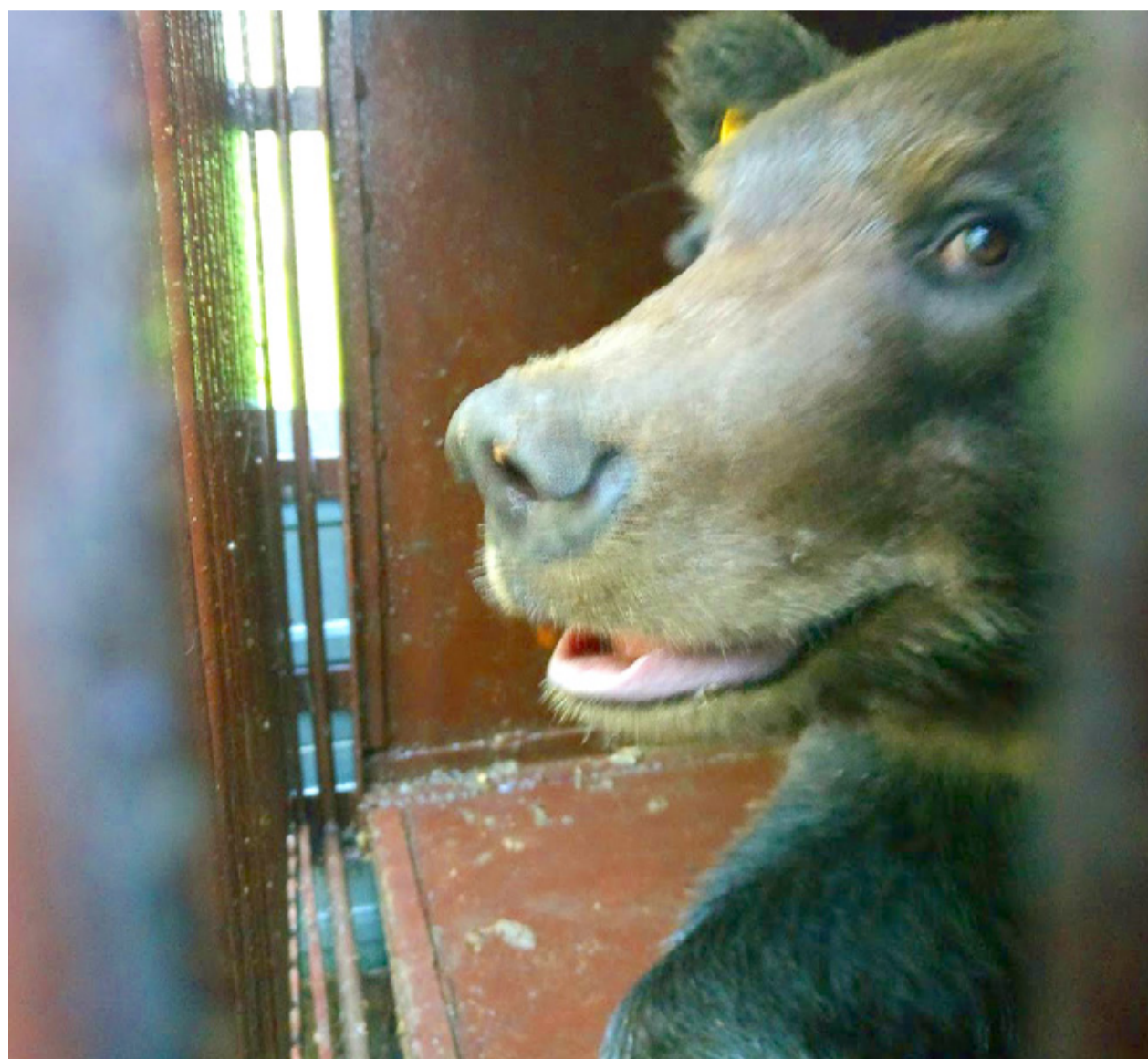
Kes aga varasemate sündmustega kursis ei ole, siis Tõrva valla elanikele hirmu, pahameelt aga – mis seal salata – ka elevust toonud, samas pikaleveninud lugu Venemaal Pihkva kandis loodusesse lahti lastud karudega pakkus sel suvel kohalike seas kõneainet küllaga. Liialdamata saab öelda, et parimal marjaajal olid metsad karude liikumisraadiuses inimitühjad ja õhtuhämaras enam õue ei kiputud. Iga päev tõi uusi uudiseid toimeka karu(paari) pätitempudest koduüvedes, mesilais ja prügikonteinerite ümber.

Ei tee pahandust meelega

Niinimetatud nuhtlusloomad ei tee pahandust meelega. Loom ise ei tea, et ta liigiomaselt ei käitu ja et teeb asju, mida tegema ei peaks. Samuti ei tunne ega tunnista metsaasukas eravalduse piire. Piltlikult öeldes: sageli on karu „süü“ lihtsalt selles, et metsaservast leitud mett sööb ning hundi puhul, et murrab metsa lähedalt lamba.

Venemaa rehabilitatsioonikeskusest pärit karudega on lood veidi teised – on olnud ilmselge, et nende toiduotsingud tiirlevad ümber inimasulate ning suuremat hirmu meie ees ei paista nad tundvat. Saame me seda muuta? Zooloog ja zoosemiotik Aleksei Turovski seisukoht on, et nende loomade lugu ei ole sugugi lootusetu ning hea tahtmise korral saaks karusid võõrutada normaalse karuelu juurde tagasi juhatades. Samas sõltub ettevõtmise edukus paljudest teguritest, näiteks asjaosalise temperamentidüübist, vanusest ja soost, eelkõige aga tema varasema arengu omapäradest – omandatud harjumustest ja kogemustest.

Turovski tõdes, et karude rehabilitatsioonikeskused teevad siiski tublit tööd, püüdes õpetada karupoegadele karulikku elu ja suunates neid tagasi metsa. Tema sõnul on kõigile kõrgematele loomaliikidele omane

Madis Leivits, kes karu tema tabamise ööl ka Tallinna loomaaeda transportis, hoidus teekonna jooksul uimastatud loomal silma peal. Kusagil keset Eestit oli Proša juba ärkvel ja urises puurist vastu. Foto: Madis Leivits

järglaste aktiivne õpetamine: loomad õpivad ja õpetajaks on loomulikult see loom, kes nendega tegeleb. „Nende karude puhul aga olid õpetajaiks inimesed. Ja mida inimene karule õpetab?“ küsis zooloog. „Kas ta treenib karu olema karu? Või olema näiteks koer? See viimane on absoluutselt mõtlematu, sest ta hakkabki selleks. Mitte täiel määral, aga ta õpib inimese tegevusmärkide järgi orienteeruma ja nendega arvestama. Näiteks, kui ta tahab süüa. Kui ta tahab suhtlemist. Kui ta tahab rahu.“

„Ta lihtsalt laamendas“

Karusaaga arengute jälgija teab hästi Proša seiklustest Valgas, Soorus, Hummulis ja mujalgi. Kuidas ta ennast discgolfirajal mängijatele ilmutas, kuidas käis maasikaraksus ja meevargil ning prügikaste revideerimas, ise samal ajal tabamatuks jäädes. Proša karuõnn aga pöördus

ühel augustiööl.

Sel korral teati teda oodata Kulli külas Andres Oleski talu juures. „Ega ma nägin teda ennegi, ta istus meil küll metsamasina kapotil, küll püüdis metsameeste vagunisse sisse pääseda,“ kirjeldas Oleski isakaru varasemaid tempe. Nüüd aga oldi valmis, sest karu käis paar päeva varem piirkonnas „laiamas“. „Laupäeval, kui lapsed olid üksi kodus, kuulis poeg jahikoerte haukumist aedikus ja arvas, et küllap on aeg neile süüa anda. Läkski. Aga nurga tagant tuli karu,“ rääkis mees poja ehmatusel. „Eks ta jooksis kähku tuppa, toidu pillas maha. Karu söi muidugi selle ära.“

Kohe sai helistatud Valga jahimees Andres Balodisele, kes omas luba uinutipüssi kasutada. Jahimehed tulid kiirelt ja proovisid karu tabada, kuid paraku see ei õnnestunud toorkord. Oleski sõnul käitus karu nende juures ja naabruskonnas nagu paras

marakratt. „Ta lihtsalt laamendas. Lõhkus mul järve ääres valgustipostid, kiskus septiku torud maast välja, naabritel lõhkus batuudi, hammustas laste pallid puruks. Laste lemmikloom – küüliku – kes oli puuriga väljas, söi ära.“ Pahategude register, mis selles piirkonnas karu kontole sai kantud, oli muljetavaldav. „Laupäeval oli ta siin õhtul poole kümnest neljani hommikul ja oli selge, et mingil hetkel on ta siin tagasi.“ Ja oligi – kolmapäeva öösel.

Turvalisus ennekõike

Juba alates pühapäevast olid inimesed uinutipüssidega valvamas ja karu tulekuks oldi valmis. „Karu oli kompostikastis. Kui ta uinutitabamuse sai, ta korra mõiratas ja pani joostes eemale. Seisime õuel ja jälgisime kella, et kümne minuti pärast jahikoeraga looma otsima minna. Aga ta tuli kohe tagasi,“ kirjeldas Oleski

õiseid sündmusi. „Jooksis prügikasti juurde, haaras sealt ühe koti hambusse ja viis metsaserva. Sinna prügikoti otsa ta lõpuks uinuskis ...“

Karu tabamine tol kolmapäeva ööl oli Oleski sõnul kiire ja asjatundlik. „Andres (Balodis – toim) turvas jahipüssiga juhaks, kui loom peaks ründama, veterinaar tulistas laengu. Tegu oli tõeliste professionaalidega ja heade relvadega.“ Oleski lisas, et tõeliselt suure töö tegi ära Balodis, kes võttis kogu asja väga tõsiselt.

Looma uinutanud veterinaar Madis Leivits tõdes, et kogu olukord oli kõhedusttekitav. „Inimesega harjunud looma puhul me ei suuda ette prognoosida, kuidas ta käitub. Kui metsloom proovib inimese juurest ära põgeneda, siis selle karu puhul me ei teadnud, kas ta põgeneb või tuleb peale. Ja eks ikka hirmu ja adrenaliini sai teda varitsedes kogeda küll. Juba seetõttu, et uinutidoosi mõju saabub 5-15 minuti pärast. Kui ta ikkagi nõela peale vihastub ja otsustab rünnata, võib see vägagi halvasti lõppeda. „Üritus läks siiski õnneks ja karu rändas juba samal ööl tugevas transpordipuuris Tallinna loomaia poole.“

Oleski sõnul on loo juures mitu aspekti, kuid oluline on ka üldine julgeolek. „Kindlasti ei ole ta mingi Mõmmi Aabitsa tegelane. Näiteks, meil on siin ümbruskonnas kolme pere peale viis alla kümneaastast last, kes samal perioodil jalgratastega talude vahel liiklesid,“ annab Oleski mõista, et risk oli suur. „Aga need on ju sisuliselt kodustatud karud, sada protsenti rikutud psüühikaga,“ andis ta looma käitumist lähedalt näinuna oma hinnangu.

Üldsegi mitte metsloomalik

Just metsloomadega kogenud veterinaar Madis Leivits sõnas, et võrreldes tema varasemate karukogemustega käitus Proša vägagi iseäralikult. „Tavaliselt need pooleteiseaastased karud, kes oma rännakutel ongi jõudnud mõne majapidamise juurde, kus nad on leidnud mingisugust toitu, on olnud suhteliselt lokaalselt. Proša käis aga erinevates majapidamistes, läbides suuri vahemaid, samas kui ka metsades on praegu toitu küll ja küll. Ja see prügikast, see on talle vägagi sisse programmeeritud.“

ULUKIBIOLOOG: MA EI JULGE VÄITA, ET KEEGI ON VEA TEINUD

Jahimeeste seltsi ridadesse kuuluv ulukibioloog Kaarel Roht kinnitas samuti, et jahimeeste seltsile pole jahimeestelt viimastel nädalatel emakaru Polja kohta infot laekunud. Kuigi ta soovib loomale parimat, puudub tema sõnul kindlustunne, et loom tulevikus probleeme ei tekita.

Kas teie hinnangul võib siiani tabamata emakarust veel looduses asja saada või ta jääbki tülikaks isendiks?

Nii ja naa. Tegemist on ju noore karuga ning kõik sõltub sellest, kas ta liitub hulkurielu elades mõne samavanuse noore, ilma inimese abita üleskasvanud karunoorukiga või jääb talveni omapäi hulkuma. Kui toitu on metsas piisavalt talverasva varude kogumiseks, ei pruugi selline karunooruk inimeste lähedusse enam sattuda. Kui kevadel peale karude ärkamist napib metsas toitu, satuvad ka metsikud karud toiduotsinguil inimasulate lähedusse, rääkimata siis rehabilitaatorikeskustes üleskasvatatust.

Kus on teie hinnangul tehtud viga, sooviti kindlasti ju loomale parimat?

Ma ei julge väita, et keegi on kusa-gil mingi vea teinud. Venemaal töötav karude rehabilitaatorikeskus omab pikaajalist asjatundlikku kogemust, aga saajaprotsendilist garantiid selle kohta, et orvuks jäänud ja keskusest läbi käinud metsloomad enam inimest ei tülitä, ei suuda ilmselt keegi anda. Ka parima rehabilitaatorikeskuse juures.

Kas sellised rehabilitaatorikeskused õigustavad ennast?

Metsloomadele mõeldud turvakeskustesse võib suhtuda erinevalt. Ühest küljest võime läheneda probleemile loodusliku valiku seisukohast, konstateerides sellise tegevuse mõttetust. Teisalt, inimühiskonnas on veel säilinud mingi empaatiavõime, seda enam, kui loomapojad satuvad inimkätesse just inimese enda vale tegevuse tulemusena. Ja siis püüavad ini-

mesed oma vigu parandada, luues metsloomade rehabilitaatorikeskusi.

Selliseid metsloomade keskusi on loodud paljudes riikides, kas siis riigi toel või muul viisil, sh ka meil, ning midagi nad suudavad loodusele tagasi ka anda. Nigulas oli metsloomade turvakeskus, mis tegeles metsaraie või jahipidamise käigus orvustunud karupoegadega. Tollal aeti iga aasta talvel tööde käigus mõni emakaru poegade juurest minema. Peale turvakodu likvideerimist katkes ka orvustunud karupoegade leidmine.

Nigula turvakodu rehabilitaatorikeskuse läbinud karudest väiksem osa sattus esimesel aastal peale lahtilaskmist mitmesugustel põhjustel inimeste vaatevälja, suurem osa suutis ilma inimese abita oma eluga metsas toime tulla.

Asjalikke juhiseid, kuidas käituda metsloomaga kohtudes?

Keskonnaagentuur on väljastanud käitumisjuhised metsloomadega kohtumise puhuks. Soovitan vaadata nende kodulehele (<https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/uudised/kaitumisjuhised-metsloomadega-kohtumisel>)

Reeglina ei tasu metsas viibides karta ei hunti, ilvest, šaakalit ega teisi ulukeid – metsloomad pelgavad inimest ja hoiduvad kohtumisest instinktiivselt ise. Hoopis suuremat ohtu võivad endast kujutada inimesega metsas kaasas olevad või omapäi hulkuvad koerad, seetõttu mõned soovitusel ka selliseks puhuks. Muuseas, karu rünnaku korral korral surnu teesklemisel jään eriarvamusele, olles jahipraktikas näinud kiirust, millega karu ründab.

Tabamuse saanud karu uinus oma saagiks rabatud prügikoti otsas. Foto: Andres Olesk

Leivitsa sõnul ei saa see olla juhuslik. „Ta ikkagi käis väga süsteemselt, ja ega teda koerad ja muud ohud väga ei hirmutanud.“

Leivitsa hinnangul käitus Proša tööpoolest nagu inimesega harjunud loom. „Minu esimene kohtumine selle karuga oli, kui teda sai seal kompostihunnikul uinutipüssiga lastud. Ta lubas küllaltki lähedale. Ja imekombel peale seda, kui ta oli saanud lend-süstlaga tagumikku, ta ei põgenenud, vaid jooksis kompostihunniku juurest prügikasti juurde, lammutas natuke ja võttis sealt ühe koti prügiga. See hambus, läks loom metsaserva kuuse alla saagiga tutvuma ning uinus.“

Veterinaari üllatas noore karu käitumine tõsiselt. „Ütleme nii, et ei ole mina näinud oma praktika jooksul looma, kes käitub nii ebanormaalselt, ja kui me inimeste puhul räägime mitteloopärasest käitumisest tihti kui haigusest, mis vajab ravi, siis ka metslooma puhul esinevat ebanormaalset käitumist - näiteks inimpelguse kadumist - võime nimetada haigulikuks seisundiks, see ei ole metslooma puhul normaalne.“

Leivitsa avaldas lootust, et kui loom lõpuks Venemaale saadetud, talle seal ka saatja külge pannakse. „Mis sellest karust edasi saab, oleks tegelikult huvitav teada. Talle võiksid, lausa peaksid venelased panema saatja kaela. Mitte et ta viiakse kuhugi metsa ja edasist käiku me

ei tea. Probleemloomade puhul on hea teada, kuidas nad käituvad, ja kui nad ikka jäävad probleemloomadeks, on neid edaspidi tunduvalt lihtsam kinni püüda, teades, kus nad liiguvad.“

Üks käes, aga teine?

Inimeste eluasemeid puistanud paharettidest üks on siiani tabamata. Ajal, mil karu Proša ootab Tallinna Loomaaria karantiinis dokumentide kordaajamist, et siis taas Venemaa metsades vaba karuelu elama hakata, on Polja- nimeline liigikaaslane teadmata kadunud.

„Me ei tea, mis on saanud sellest teisest karust, kellega nad koos tulid,“ arutles Madis Leivits Polja võimaliku asukoha teemal. „Nad tulid meile Läti kaudu ja kuna Lätis ei ole väga palju karusid ees, andis see neile võimaluse seal vabalt liikuda. Kui nad Eesti poolele jõudsid, siis üks põhjusi, miks nad jäid Valgamaale pidama ja edasi ei liikunud, võis olla, et teiste karude territooriumid tulid vastu,“ kõlas versioon Polja tagasipöördumisest Läti poolele üsna loogilisena.

Leivitsa sõnul on looma üle piiri Venemaale saatmine aga oluliselt keerulisem protsess, kui peale vaadates tundub. „Ajalt, kui karu sai looma-aeda viidud, ei olnud minul veel sellist teadmist, et Vene riik oleks mingisuguseid nõudeid või kontakte andnud selle karu vastuvõtmiseks. Eesti poole pealt väljasaatmisega ei ole probleeme, vastuvõttev riik paneb paika tingimused ja nõuded, mille alusel võib looma importida. Praegu on puhtalt selles küsimus, kas ja mis tingimustel Vene riik – mitte loomakaitseorganisatsioonid - on sellest probleemsest karust huvitatud,“ ennustab Leivits keerukat asjaajamist.

Keskonnaameti jahinduse ja vee-elustiku büroo juhataja Aimar Rakko ütles Tõrva Teatajale, et teist karu pole ammu enam nähtud ning igasugune info tema kohta puudub. „Kinnipüütud karu elab praegu Tallinna Loomaaias ja tunneb end igati hästi. Kindlasti ootab ta pääsemist

vabadusse.“ Rakko kinnitas, et Vene poolega suhtlus käib ning lootust on tal oma kodumaale tagasi jõuda. „Millal täpselt see aset leidma peaks, seda öelda hetkel ei oska. Ilmselt kuu lõpu poole.“

Keskonnaametnik rõhutas, et kui inimesed peaks siiski kohtuma karu, kellel kõrvas kollane märgis, tuleks sellest telefonil 1313 koheselt ka teada anda. „Kui info tõeseks osutub, siis proovime ta kinni püüda ja samuti Venemaale toimetada.“

Karulapsed Polja ja Proša Venemaalt

Kõnealused, Pihkva oblastist pärit karunoorukid, on üles kasvatatud Venemaal asuvas orvuks jäänud karupoegade pääste- ja rehabilitaatorikeskuses. Polja ja Proša sündisid 2017. aastal, päästekomitee hoole alla anti nad veebruaris, sama aasta septembris, peale seitset kuud rehabilitaatorikeskuse lasti karulapsed vabadusse, samuti Pihkva oblastisse. Kuidagi, mingeid ainult neile teadaolevaid teid mööda jõudis see tandem ligi kaks aastat hiljem Eestisse. Polja ja Proša, kes olid märgistatud kõrvas olevate plaatidega, sattusid esimest korda valgamaalaste vaatevälja, täpsemalt Valga linna selle aasta juuni lõpus.

Kuna Valgamaa jahindusnõukogu oli esitanud taotluse nende karude tapmiseks veel enne augustis algavat jahihooaega, asus Eesti Metsloomauhing inimeste lähedusse sattunud noorte karude päritolu uurima. Silmatorkavad lipikud andsid piisava vihje ja varsti oli karude lugu teada.

Venemaal asuv orvuks jäänud karupoegade pääste- ja rehabilitaatorikeskus, kust loomad pärit on, esitas palve mitte loomi küttida ja oli valmis karud tagasi võtma. Keskuse juht Sergey Pazhetnov kirjutas metsloomauhingule, et Polja ja Proša on kahe aastaga liikunud vabastamis-kohast mitusada kilomeetrit, ilma et neid oleks asulates märgatud. Keskuse jaoks oli tookord üllatav, et karupojad veetsid koos kaks talve ja olid endiselt koos.

Proša sai kohustusliku karantiini ajaks enda käsutusse kaks omavahel ühendatud karupuuri. Foto: Madis Leivits

UUED SPETSIALISTID

TAIMO TUGI

**Tõrva Vallavalitsuse
sotsiaalosalakonna juhataja**
tel 5301 4335;
taimo.tugi@torva.ee

Alates käesoleva aasta juuli lõpust töötan Tõrva Vallavalitsuse sotsiaalosalakonna juhatajana. Olen 42-aastane, peres kasvab kolm last. Sündisin Valga haiglas, enne oma koolitee algust elasime perega Ala külas. Kooliteed alustasin Karksi-Nuias, kus lõpetasin keskkooli. Peale ajateenistust asusin õppima Paikuse politseikooli, töötasin piirkonnapolitseiametnikuna ning omandasin kõrghariduse Sisekaitseakadeemias. 2014. aastal valis Karksi vallavolikogu mind Karksi vallavane-maks, seda ametit pidasin kuni oma-valitsuste ühinemiseni. Enne Tõrva vallavalitsusse tööle asumist olin veel ametis ehitusfirmas projektjuhina. Käesoleval ajal olen veel Mulgi vallavolikogu liige. Tööst vabal ajal laen ennast erinevaid spordialasid harrastades nt discgolf, korvpall, ujumine jne. Võimalikult palju aega veedan

oma laste ja perega. Eelnevate ametite tõttu olen tihedalt kokku puutunud sotsiaalvaldkonna erinevate tahkudega. Käesoleval ametikohal pean väga oluliseks ühtset ja usaldusväärset meeskonda, kellega päevast päeva

koos töötatakse. Loodan, et Tõrva valla sotsiaalosalakond on tõeliselt heaks partneriks kõikidele koostöögruppidele ning suurepärase abikäsi abivajatele.

SANDRA KÕRESSAAR

**Tõrva Vallavalitsuses avalike
suhete spetsialist**
sandra.koressaar@torva.ee

Augustikuu algusest täidan Tõrva Vallavalitsuses avalike suhete spetsialisti rolli ning minu peamine eesmärk on arendada valla mainekujundust ning toetada valitsuse suhtlust avalikkusega.

Minu sünnikodu on Valgas, kust suundusin juba keskkooli ajal õppima ja elama Tartusse, omandades seejärel ka Tartu Ülikoolis majandusteaduskonnas bakalaureusekraadi ettevõtetmajanduse suunal. Mul on õnnestunud aastatega noppida töökogemusi nii avalikust kui ka erasektorist. Näiteks olen varasemalt töötanud Tõrva Linnavalitsuse hallatavas üksuses, Tõrva Avatud Noortekeskus, kus pea kolm aastat juhataja rollis olin. Eelmainitust tulenevalt oli mul tugev eelne naasmiseks, kuna avaliku sektori toimimismehhanismid on mulle tuttavad. Lisaks olen olnud ka tootmisettevõttes turundusspetsialist, misjärel asusin ühe Eesti spordiklubide keti, FitLife juhataja positsioonile, kus minu hallata oli kokku kolm spordiklubi (FitLife Tartu Eeden, FitLife Pärnu ja FitLife Kuressaare). Sealne juhataja töö oli äärmiselt mitme-

külgne ja liikuv ning minu peamine eesmärk oli tagada spordiklubide edukas toimimine, hoides tugevalt fookuses teeninduseja treeningute kvaliteeti ning turundustegevusi ja müüki.

Elu meeldivad keerdkäigud on aga minu tänaseks kodulinnaks

teinud Tõrva ning olen sellesse Eesti ilusaimasse väikelinna niivõrd kiindunud, et näen ka oma pere tulevikku just siin. Minu peamine soov oli asuda taas tööle oma tänase kodulinnas Tõrva lähisteles ning spetsialiseeruda ka enim konkreetsemale valdkonnale.

ALA PÕHIKOOI 100
KOOI KOKKUTULEK

OODATUD ON KÕIK VILISTLASED,
ENDISED ÕPETAJAD JA KOOLITÖÖTAJAD

Kavas:

Kl 14.00 jumalateenistus Taagepera kirikus
Kl 15.00 Pingi avamine, registreerumine.
Kl 16.00 Aktus
Kl 18.00 seltskondlik osa

Tantsuks mängib ansambel Nõõp

Osalus kuni 15.oktoobrini 15€, 16. oktoobrist 20€.
Osalus tasuta arvele: Tiina Virki a/a EE912200221072284947.
Maksekorraldusse märkida kindlasti „Ala 100“ ja osavõtja nimi.

Sularahas tasumine tööpäeviti kl 13.00-17.00
Ala Raamatukogus Erja Liivsonile.
Kooli sööklas pakutakse suppi kl 14.00-18.00.
Avatud kohvik.

Lisainfo: yle.taal@mail.ee
facebook: Ala kool 100

KOOLITUMINE 13.10.2019

Liiva, sõelutud mulla, killustiku ja kruusa müük
Transpordi võimalus

Kärstna Vili OÜ
E-mail: Karstna.vili@gmail.com
Tel. 56272188

TÕRVA KINO KOIT

KÕIK UNISTAVAD MILJARDIST

LIISA PULK & HENRIK KALMET
STARTUPKOMÖÖDIAS

ÜKSSARVIK

KINODES 13. SEPTEMBRIST
TALLINNAST VAATAFILMILE

VANAMEHE FILM
KINODES 27. SEPTEMBRIST

RAMBO
KINODES ALATES 20. SEPTEMBRIST

FARMIGEDDON
KINODES 11. OKTOOBRIK

LOHET
LEIA TEE KOJU
KINODES 4. OKTOOBRIK

LUMEPSOISS EVEREST
KINODES 4. OKTOOBRIK

Selle kupongi ettenäitamisel pileti ostuga
TASUTA POPKORN!

Vaata kinokava www.kinokoit.ee
Kampaania kehtib septembri lõpuni!

TÕRVA NOORTEKESKUS KOLIS ÕUE

Romet Piller
Kertu Reva

Õeldakse, et kui Muhamed ei lähe mäe juurde, tuleb mägi Muhamedi juurde. Kuigi Tõrva noored külastavad noortekeskust üsna aktiivselt, siis suvisel ajal on see väiksem kui kooliajal. Seetõttu võeti juba teist aastat ette projekt #SUVENOORTEKAS, mis tähendab, et noorsootõotajad on just seal, kus noored oma aega veedavad.

Kui eelmisel aastal toimus suvenoortekas kaks kuud ja käidi pea kõikjal Tõrva vallas, siis sel aastal oli noortekas väljas augusti kahel viimasel nädalal.

Tegevustega alustati 21. augustil, kui otsiti Tõrva linnast aardeid ja peale seda vaadati üheskoos kinos Koit filmi "Lövikuningas". Tegevuste raames kasutati ära ka teisi Tõrva vallas toimuvaid sündmusi ja näiteks osaleti jalutuskäigul Metsamooriga ning nädala lõpp veedeti Riidajas, kus noored otsisid kohalikke aardeid, meisterdati kõrvaklappide hoidjat ja mängiti osavusmänge.

Soe augusti lõpp andis suurepärase võimaluse veel rannailmasid nautida ja nii saigi teine nädal alguse Vanamõisa rannas, kus lisaks päevitamisele ning ujumisele mängiti "märga" võrkpalli, vastati viktoriiniküsimustele ja pandi enda täpsusproovile nooleviskes. Teisipäev ja kolmapäev viis meid aga Tõrvast eemale ja külastati Põlva- ja Võrumaa noortekeskuseid, maanteemuuseumi, Taevaskoda, Ootsipalu oru hiiglasteid, Räpina paberivabrikut ja loomemaja.

Nädala eelviimasel päeval oli suvenoortekas Hummulis, kus võttis tegevustest osa väga palju noori. Otsiti aardeid, mängiti osavusmänge

Suvelõpu reisiseltskond Rāpinas. Foto: Romet Piller

ja mõõdeti erinevate karastusjookide suhkruisaldust, mille tulemusena valmis informatiivne stend, mis näitab, kui palju suhkrut joogid sisaldavad.

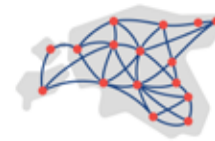
Suvenoorteka rännakud lõppesid keskvaljakul, Tõrva ahju juures. Esialgu mängiti mөлkyt ja nooleviset, hiljem aga prooviti oma võimeid tasakaaluliini töötoas, mida viisid läbi vabadussportlased Sergei Vertepov ja Veiko Jānes. Peale seda läks aga lahti Tõrva noortepäev, kus esinesid JJ-Street Tantsukool, räppar AG ning Küberünnak & Karmo ning anti üle Tõrva Noortevolikogu auhind.

Suvenoorteka idee on alguse saanud Kuressaare ranna noorteka näitel, kus juba mitmendat aastat avatakse sealse rannakohviku ruumides

mobiilne noortekeskus ja otsitakse konkursi korras igal aastal noori ja/või noortemeelseid töötajaid, kes kolme kuu jooksul sisustaksid rannas noorte vaba aega ja pakuksid võimalusi enesearengu teostamisel.

Suvenoortekas on üks osa noorsootööst, täpsemalt mobiilne noorsootöö (MoNo), mida teevad mitmed Eesti noortekeskused väljaspool noortekeskust või läbi interneti keskkonna ja seda juba alates 2011. aastast. Mobiilse noorsootöö parim efektiivsus toimib tandemina - kaks noorsootõotajat.

Noortekeskuse viisid majast välja ja tegevuste eest vastutasid Tõrva noortekeskuse noorsootõotaja Kertu Reva ja Tõrva noorteteatri Hingevärvid eestvedaja Romet Piller.

MAAKONDLIKE
ARENDUSKESKUSTE
VÕRGUSTIK

ALUSTAVA ETTEVÕTJA BAASKOOLITUS VALGAS

algab 25. septembril

Koolitus annab vajalikud baasteadmised potentsiaalsetele, alustavatele ja vastalustanud ettevõtjatele ning loob oskused oma ettevõttega alustamiseks ja ettevõtlusega tegutsemiseks.

Koolituse kestus on 7 päeva (56 akadeemilist tundi) ning koolituse mahule lisanduvad iseseisvad kodused tööd. Koolitused toimuvad tööpäeviti.

Toimumiskoht:

Valgamaa Kutseõppekeskuses,
Loode 3,
Valga

Toimumise aeg:

25. ja 26. september, 10. ja 11. oktoober,
16. ja 17. oktoober, 6. november 2019
kell 9.45 -17.00

Osalemistasu:

50.- eurot, sisaldab koolitusmaterjale ja kohvipause

Koolitust korraldab SA Valgamaa Arenguagentuur.

Lisainfo ja registreerimine: ettevõtluskonsultant Sāde Otsa, tel 5564 0054, e-mail sade.otsa@valgamaa.ee

Valgamaa Arenguagentuur

TÕRVA VALD MAKSAV TĀNAVU KOOLI LĀINUTELE TOETUST

Koolimineku toetust on õigus taotleda ühel lapsevanemal või eestkostjal juhul, kui tema enda elukoht ja esmakordselt kooli mineva lapse elukoht on rahvastikuregistri andmetel Tõrva vald. Esmakordselt kooli mineva lapse toetuse suurus on 100 eurot lapse kohta. Toetus on mõeldud tänavu 1. klassi astunud lapsega peredele.

Taotlusi saab esitada nii Tõrva valla koduleheküljel kui ka paberikandjal (Tartu tn 20, Tõrva linn).

Tāiendav info:

Grete Kangro
lastekaitse spetsialist
grete.kangro@torva.ee
766 8455

– üldplaneeringut. Üldplaneeringu koostamise eesmärk on valla ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määramine – kuidas ruumi kujundada, millistel tingimustel maad kasutada ja ehitada.

Üldplaneeringu koostamine on pikk ja keerukas protsess, lahenduseni jõutakse järk-järgult. Hetkeks on välja töötatud ja sõnastatud valla ruumilise arengu põhimõtted, mis

TÕRVA VALD KOOSTAB ÜLDPLANEERINGUT

Tõrva vald koostab OÜ Hendrikson&Kokasabil valla ruumilist arenguplaani

kirjeldavad suuniseid kvaliteetse elu- ja ehitatud keskkonna kujundamiseks. Samuti on valminud esialgne maakasutusplaan, mis kujutab planeeritud ruumikasutust – kus on tihedamad asustusala, kus ja mis otstarbel maad tulevikus kasutatakse, kus on sobilikud piirkonnad elamuehituseks ning ettevõtluseks, kus puhkamiseks ja vaba aja tegevusteks, millised maa-alad säilitatakse põllumajanduslikul eesmärgil, kus paiknevad kogu valda hõlmavad sidusad võrgustikud, nagu rohevõrgustik, kergliiklusteed jne. Kõiki teemasid ja üldplaneeringuga lahendatavaid ülesandeid ei ole tänaseks jõutud veel läbi töötada, maakasutus- ja ehitustingimuste väljatõta-

mine toimub järk-järgult, minnes üldisemalt täpsemaks.

Peame väga oluliseks kohalike elanike ja maaomanike aktiivset osalemist ja kaasa rääkimist üldplaneeringu koostamise protsessis. Parima tulemuse saavutamiseks korraldame arutelud valla erinevates piirkondades, et arutada üheskoos maakasutust ja ehitustingimuste määramist.

Piirkondlikud arutelud toimuvad järgmiselt:

- 14. oktoober kl 18.00 Tõrva kultuurimajas
- 15. oktoober kl 17.30 Hummuli rahvamajas
- 16. oktoober

15.00 Riidaja kultuurimajas
17.30 Pikasilla puhkealal

- 21. oktoober kl 17.30 Taagepera külakeskuses

Esialgse maakasutusplaanide ja arengu suunamise põhimõtete saad tutvuda valla veebilehel <https://torva.kovtp.ee/koostatav-uldplaneering> alates 1. oktoobrist.

Piirkondlike arutelude tulemused on abiks edaspidiseks, maakasutuse täpsustamisel ja ehitustingimuste määramisel. Üldplaneeringu eskiislahenduse loodame valmis saada 2020. a alguses. Tule valla ruumilisele arengule kaasa mõtlema!

VÄÄRIKAD VASKPILLID TÕRVAS

Tartu vaskpilliansambel. Foto: Erakogu

Algamas on järjekordne rahvusvaheline muusikapäev, mis viib 1. oktoobril Eestimaa eri otsetesse üle saja kontserdi. Tõrvas võetakse vaatluse alla vaskpillid.

Vaskpillides on väärikust ja sära. Üheskoos panevad need orkestri helisema ning üksikuna on ilmekad soolopillid. Ja loomulikult ei kuulu

vaskpillidele vaid akadeemiline repertuaar. Sama palju sobib neile džäss ja popmuusika.

Muusikapäeval demonstreerib vaskpillide võimalusi Tartu vaskpilliansambel. „Kirg vaskpillimängu ja –muusika vastu tõi 2014. aastal Tartus kokku seitse pillimeest, et hakata koos pillimängu huuleharjutusi

tegema,” kommenteerib seitsmepealise vaskpilliansambli sünnilugu tuubamängija Urmas Himma. Ansambli repertuaar ulatub vaskpillimuusika pärlitest ja renessansitantsudest särava baroki ja poppide muusikaladeni.

Mis muudab ühe brassansambli kontserdi eriliseks? „Eks ikka särav

kõla,” ütleb Himma. „Ühte vaskpilliansambli kuuluvad eri registrites kausshuulikuga vaskpillid, kõrged trompetid, keskmised metsasarved ja tromboonid ning madal tuuba. Kokku annavad nad vaskse särava orelikõla, mis paitab erilisel kõrva.”

Vaskpillid sobivad ka suurepäraselt muusikaõpilasele. „Need pillid on väga sotsiaalsed, neist saab moodustada

ansambleid, mille kooskõla pakub suurt naudingut,” räägib Himma.

Kuidas aga kõigest vaskpillidest see õige enda jaoks üles leida? Himma soovib alustuseks lihtsalt katsetada -- nii saab aru, milline pill kõige mugavam tundub. Ja loomulikult tasub nõu pidada vanemate ja targete kolleegidega.

Mis on rahvusvaheline muusikapäev?

Muusikapäeva traditsiooni algatas 1975. aastal maailmakuulus viiuldaja Yehudi Menuhin, kes tahtis maailma muusika abil kaunimaks muuta. Sama palju soovis Menuhin, et muusikakunst leviks kõigis ühiskonnakihtides, sõltumata rahvusest, kultuurilisest taustast ja sotsiaalsest klassist. Ta mobiliseeris ühiskondliku muusikaelu, alates professionaalsetest ja lõpetades amatöörühendustega ning muusika kõlas

sel päeval kõikjal: teles, raadios ja elavas esituses. Eestis tähistatakse muusikapäeva Eesti Muusikanõukogu eestvedamisel alates 2002. aastast, mispuhul jagatakse sel päeval muusikapreemiaid ning korraldatakse tasuta kontserte eri paigus üle terve Eestimaa.

Uuri kava lähemalt aadressil

www.muusikapaev.ee.

1. oktoober 17.00 Tõrva Kirik-Kammersaal Tartu Vaskpilliansambel.

TÕRVA MUUSIKAKOOL ALUSTAS 35. TEGEVUSAASTAT

Thea Leitmaa

Tõrva Muusikakooli direktor

Tõrva Muusikakooli 35. õppeaasta algus tõi kaasa uusi, põnevaid väljakutseid. Kui muusikakool 1985. aastal ukseid avas, oli selles 59 õpilast ja 9 õpetajat. Koolis sai õppida klaverit, viiulit, kitarrit, akordioni ja puhkpille.

Tänane kool on edasi arenenud ning arvestatavaks õppeasutuseks või kultuurikeskuseks muutunud, kus õpib muusikahuvilisi lapsi, noori ja täiskasvanuid kogu Tõrva vallast ja kaugemaltki. Viimastel aastatel on kooli õpilaste arv küündinud sajani ja õpetajaid on 14. Kusjuures esimesse klassi astus käesoleva aasta 1. septembril 16 õpilast. Pillidest on lisandunud löökpillid, tšello, löötspill, lauluklass. Eestis ei ole palju neid muusikakoole, kus saab õppida kromaatilist kannelt. Aga nüüd Tõrvas on, sest käesolevast õppeaastast töötab Tõrva muusikakoolis Eesti Muusikaakadeemia haridusega noor kanneldaja Gerda Nurmeots, kes on terve suve Lõuna-Eestis erinevatel üritustel kandlemänguga üles astunud ja kuulajaid võlunud. Gerda väiksed kandleõpilased on esimestest tundidest lausa vaimustuses ja ootavad põnevusega, mis edasi saama hakkab.

Loodi puhkpilliorkester

Tõrva piirkond on juba pikki aastaid ühistanud oma puhkpilliorkestrit.

Tööaeg:

Esmaspäev 12-20:30

Teisipäev 12-19:30

Kolmapäev 12-19:30

Neljapäev 12-19:30

Reede 12-19:30

Telefon: 767 9459

Tänu muusikakoolis orkestrijuhina tööd alustanud Bert Langelerele ja koolis suurenenud õpetatavate puhkpillide valikule saigi puhkpilliorkestri loomine võimalikuks. Orkestris mängib hetkel 8 puhkpilliõpilast ja 6 löökpillimängijat. Kaasa mängivad ka mõned lapsevanemad ning õpetajad. Muide Bert Langeler tegutseb juba aastaid puhkpilliorkestri juhina Viljandi muusikakoolis ja on hiljuti loonud orkestri Võhma muusikakoolis. See annab julgust uskuda, et meie koolis äsja tegevust alustanud puhkpilliorkester on jätkusuutlik. Loodame, et sellesse leiavad edaspidi tee ka muusikakooli vilistlased ja kohalikud orkestrimuusika huvilised.

Muusikakooli õpetajad on suurte kogemustega oma ala hästi tundvad pedagoogid, kes oskavad pillimängu õppimise huvitavaks teha, lapsi inspireerida, innustada ja pilli harjutama suunata. Muusikakooli lõpetamise järel leiavad noored ikka ja

Gerda Nurmeots võlub oma kandlelt välja imeilusaid meloodiaid.

Foto: Vello Jaska

jälle tee oma pilliõpetaja juurde, et edasi õppida. Nüüd musitseeritakse juba koos noorematega, neile omakorda eeskujuks olles ja neid innustades. Musitseeritakse nagu üks suur ja sõbralik muusikat ja pillimängu armastav pere.

Tee suurde muusikasse

Muusikakoolist saadav muusikaline põhiharidus on aluseks, mille baasil on noortel võimalik jätkata haridusteed muusiku elukutse suunas. Oleme rõõmsad, et Tõrva Muusikakooli vilistlane Kadi-Triin Terve õpib sellest aastast Tallinna G. Otsa nim Muusikakoolis klassikalise lauluerialal. Eelmisel aastal asus Tartu H. Elleri nim Muusikakooli klassikalist laulu õppima Melissa Maisla.

Need on toredad võidud, kui mõned Tõrva Muusikakooli lõpetajad leiavad tee suure muusika juurde. See näitab, kui vajalik on muusikakool Tõrva valla ja siinsete laste jaoks. Muidugi ei saa kõikidest õpilastest muusikuid, kuid muusika mõjutab noore inimese arengut, loob väärtushinnanguid ja juurutab inimeses oskuse kuulata, vaadata, tähele panna ja ka ise luua. Muusika ilu tunnetamine avab lapsele tema enese ilu – väike inimene saab teadlikuks omaenda väärikusest.

LYS- I TANTSUAASTAT MEENUTADES

Ulvi Riitsalu, LYS- i juhendaja

Vaadates tagasi möödunud tantsu-aastale, meenub lasterühmade osalemine tantsufestivalil Koolitants 2019 Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses, rahvusvahelise tantsupäeva tähistamine Tõrva Keskväljakul, Valgamaa tantsupidu Valgas, Tartu võimlemispidu Tartu Tamme staadionil, TUL-100 pidustustel Soomes Helsingi jäähallis ning XX üldtantsupidu Tallinnas.

16. märtsil toimunud tantsufestivalil Koolitants 2019 osales tantsustuudiot LYS 2 rühma – mudilaste rühm esitas tantsu „Vikerkaarvärvides taevakaar“, 1.- 3. kl rühm tantsu „Koristada on lõbus“. Nii mõnigi laps sai esmakogemuse esineda suurel laval prožektorite valguses ja näha, mida teised tantsukollektiivid on festivaliks õppinud.

Võimlemispeod sobivad

Valgamaa laulu- ja tantsupidu toimus sel aastal päikeselisel kevadpäeval 18. mail hoopis Valga Spordihoone ees. Tantsustuudiot esindasid seal kõik kollektiivid. Neidude ja daamide võimlemisrühmad ning LYS- i naisrahvatantsurühm esitasid XX üldtantsupeo repertuaari – võimlejate kavad „Must madu“, „Rabahaldjad“, „Rukkirääk“ ning rahvatantsurühm tantsud „Targa rehealune“, „Oti rattad“ ja ühistantsu „Tuljak“. Lasterühmade esituses sai aga näha Tartu võimlemispeo kava seljakottidega „Vaba päev“.

28. mail toimus Tartu Tamme staadionil Tartu võimlemispidu, kus osalesid LYS-i mudilased ja 1-3. kl rühm, esitades Nele Kimmeli loodud kava „Vaba päev“ ning daamide võimlemisrühma esituses nägi Tartu publik H.Preikochi, V.Tarvase ja U.Keskküla poolt loodud kava „Rukkirääk“. Tantsustuudio rühmad olid juba viiendat aastat järjest Tartu võimlemispeol. Võiks küsida, miks meile meeldib seal ikka ja jälle käia. Nende võimlemispidude repertuaar on olnud lihtne ja huvitav, mida rühmadele õpetada, ning vahendite ja esinemiskostüümide hinnad on samuti soodsad. Tartu on Tõrvale suhteliselt lähedal, et käia koondproovides ning lapsed saavad alati kogemuse võrra rikkamaks, võimelda, jälgides staadioni märgistust, teha midagi suurt ja ilusat koos paljude teiste kollektiividega - saavad hea väljakukogemuse, mida hiljem on vaja, kui kandideerida Tallinnas toimuvatele pidudele. Suur tänu peo korraldajale võimlemisklubi „Rütmi-ka“, kes igal aastal organiseerib kingitused nii lastele kui juhendajatele. Sel aastal said lapsed traditsiooniliselt proovipäeval jäätise ja joogi

Valgamaa võimlemisrühmad pärat ülevaatus Tõrva Gümnaasiumi võimlas

LYS daamide võimlemisrühm Helsingi Jäähallis

LYS mudilased Koolitants-2019

LYS lapsed Tartu võimlemispeol (kahjuks pole kõiki lapsi fotol, kes peol osalesid)

LYS naisrahvatantsurühm Kalevi staadionil

ning Tartu VSPA sooduskupongi.

Enne tantsupidu 14-16. juunil osales LYS-i daamide võimlemisrühm Helsingis Soome Töölissportlaste Liidu TUL-100 avapidustustel, kus Helsingi Jäähallis tuli esitamisele XX üldtantsupeo naisvõimlejate kava „Rukkirääk“, mis teenis pealtvaatajate poolt tugeva aplausi. Lisaks avapidustusel esinemisele nautisime võimlejate galakontserti ning viimasel päeval oli aega tutvuda ka Helsingi vaatamisväärsustega ja sealse botaanikaaiiluga. TUL-100 pidustustele ei saanud kahjuks kõik LYS-i daamid tulla ja mul on hea meel, et meiega liitusid Soome esinemiseks Keeni võimlemisrühma Murueide Tütred kaks võimlejat Terje ja Kadri. Aitäh nendele meeldiva koostöö eest!

Üldtantsupeol osalemine

Eelmine hooaeg möödus väga paljudel kollektiividel nii Eestis kui ka välismaal asuval tantsurühmal juubelitantsupeole pääsemise nimel. Õpiti entusiastlikult tantsupeo suhteliselt keerukat repertuaari, käidi eelproovides ja oodati kannatlikult peole pääsemise teadet. Konkursse peole pääsemiseks oli sel aastal eriti suur.

Tantsustuudiot LYS esindasid Tallinnas XX üldtantsupeol „Minu arm“ LYS-i naisrahvatantsurühm ja daamide võimlemisrühm, läbides ülevaatusse väga tiheda sõela. LYS-i naisrühm osales juba kolmandat korda üldtantsupeol. Seljatasime pikad proovipäevad Tallinnas Nike Arena kunstmuruväljakul liigijuhi Erika Põlendiku ja assistendi Maire Udrase juhendamisel, koondproovid Kalevi

staadionil pealavastaja Vaike Rajaste juhendamisel ning nauditavad kontsertesinemised rohkearvulisele publikule tantsudega „Targa rehealune“, „Oti rattad“, ühistantsuga „Maa hing“ ning finaaltantsuga „Tuljak“ 10540 tantsija ja võimlejaga ikka tantsijate mekas Kalevi staadionil. Daamide võimlemisrühm esitas tantsupeol kava „Rukkirääk“, „Rabahaldjad“, osaleti ka ühistantsus „Maa hing“ ning tore oli, et sel peol said võimlejadki staadionimurul tantsida finaaltantsu „Tuljak“. Võimlemisrühmade harjutusväljakuks oli traditsiooniliselt Hipodroomi staadion, kus proovid möödusid liigijuhide Urve Keskküla ja Kersti Kulli juhendamisel.

XX üldtantsupidu saan meenutada nii tantsija kui juhendajana, sest üle pika aja olin ka ise väljakul N2 rühmas tantsimas. Oli võimas tunne olla üks väike lüli selles rohkearvulises tantsijatemeres Kalevi staadionimurul. Oli jällegi super pidu kaunite ja väga korrektsete joonistega, mida meenutada ja videot vaadates seda kõike veelkord kogeda ning ka ilma taat oli sel korral tantsijate poolel.

Tänu meie toetajatele Tõrva vallavalitsusele, Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupile, lastevanematele ning kõige suuremad tänud ja kallistused tantsustuudio LYS tantsijatele ja võimlejatele.

Kellel tekkis soov tantsustuudioga Lys liituda, võtke ühendust minule kirjutades ulviriitsalumail.com või jälgida infot stuudio kodulehelt tantsustuudio.lys.ee

Päikeselist sügist ja jätkuvat tantsulust!

Tõrva Jauram Soomes. Foto: Erakogu

Jauram Kaustinenis

Tänavu suvel osales Tõrva rahvamuusikaansambel Jauram Põhja-Soomes Kaustineni folkloorifestivalil. Osavõtjaid oli 22-st eri riigist.

4000 esinejat andsid 1600 kontserti 30 erineval laval. Kaustineni folkloorifestivali omapära ongi see, et samaaegselt toimuvad kontserdid 30 esinemispaigas korraga, hommikul kella kümnest kuni hilisööni ja nii 7 päeva järjest. See võimaldabki anda nii palju kontserte. Enamus esinemispaiku on paigutatud väga suurele festivalialale. Kuulata-vaadata on tohutult palju ja igale maitsele. Väga kõrge tasemega professionaalidest kuni veidi tagasihoidlikuma tasemega esinejateni - kõigile on antud võimalus. Iga päev toimusid ka õpitoad erinevatele pilliliikidele ja tantsudele.

Tõrva Jauram andis kolm 30minutilist kontserti ja kaks vabalt valitud vabalava kontserti. Koosseisus Ants, Ave ja Aare Säks, Maili Mäelt, Varju ja Toivo Teder ning Ene Vilipuu, kelle kõlav lauluhäääl ja sarm võlusid publikut. Väga kergelt sündisid väljaspool lava mitmed

rahvusvahelised ühismängimised, piisas vaid esimestest pillihelidest, kui mõni mööduja võttis kastist pilli välja ja proovis kaasa mängida, sealjuures rahvus ei omanud mingit tähtsust, peasi, et sai koos musitseerida ja see oli juba nauding omaette.

Peale meie esines veel teinigi eestlaste grupp, Curly Strings ja Eva Talsi koos oma Ameerika sõpradega.

Arvame, et oleme leidnud oma festivali, kuhu tahaks ikka ja jälle minna. See pole lihtsalt kontsertreis, vaid midagi enamat. Terve nädal puhkust ja nautimist, uute kogemuste saamist, inspiratsiooni ammutamist edaspidiseks tegutsemiseks. Olid ilusad imelised muusikat täis päevad. Jauram on juba järgmise aasta festivali ootel.

Suur tänu kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupile, kes toetas meie sõitu.

VALGA BETOON

Vajad betooni? Meie aitame!
AASTARINGSELT!

VILJANDI TN. 82C, VALGA +372 5883 9223 info@valgabetoon.ee www.valgabetoon.ee

www.saag24.ee
SAAG 24

Leiad meid ka
Facebookis!

**ELVA - OLEREXI TANKLA VASTAS
VALGA - VALGUSFOORI JUURES
OTEPÄÄ - TECHNE TÖÖKOJA KÕRVAL
VILJANDI - RAELI AUTOKESKUS**

Murutraktor STIHL RT 4112 SZ

- Lõikelaius 110cm
- 7-astmeline niitmiskõrgus
- Ergonoomiline juhiiste võimaldab pingevaba niitmist
- Avar sisenemisala, palju ruumi jalgadele
- Elektromagneetiline terasidur
- Ühe pedaaliga sõidurežiim
- Integreeritud haakesead

3099 €

~~3549 €~~

Murutraktor Cub Cadet XZ1 107

- 0-pööreraadius
- Lõikelaius 107cm
- 8-astmeline niitmiskõrgus
- 2 hüdrostaatilist ülekannet
- Juhtimine 2 kangiga
- Comfort, kõrge leeniga iste

3199 €

~~3890 €~~

KÕIKIDEL ROBOTITEL SUVELÖPU HINNAD!

HOOLDUSESSE
ON OODATUD VEEL:
MOTORSAED
TRIMMERID
VÕSALÕIKURID
HEKIPÜGAJAD
SURVEPESURID
MULLAFREESID

**VÄIKETEHNIKA REMONT JA
HOOLDUS!**

**TOO OMA
NIIDUMASIN
HOOLDUSESSE
JUBA TÄNA!**

VAHETAME MASINAL:
MAHLAD, FILTRID, RIHMAD,
VAJADUSEL KA
VÄSINUD KONDID
JA
KULUNUD LIIGESID!

Tõrva Tikste Konsumi
ehitusmaterjalide kauplusest ostetud
Riia Laki ja värvitehase toodete
toonimine tasuta kuni
30. september 2019.

**Suuremate tööde puhul küsi eraldi
pakkumist.
Lisaks palju erinevaid tooteid
soodushindadega!**

coop
Tõrva

TULI – SOOJA ARMASTUSE KANDJA

Arvo Lasting

Tuli annab soojust ja valgust. Nii on tuli elu allikas. Ilma soojust ja valgust ei saa me elada. Ilma tuleta ei saa me elada. Sellepärast me peame tules lugu, isegi austame tuld ja peame tuld pühaks. Ehkki kirikus me austame mõistagi Jumalat, kes ainsana on püha. Tema on loonud päikese, on loonud tule ja elu. Tema on loonud soojust ja valgust.

Kuid meie peame oma elu hoidmiseks tarvitama tuld – teame seda eriti hästi oma jahedal ja hämaral põhjamaal.

Tuli koondab meie austust pühadel sündmustel nagu laulupeol, võidupühal, jaanipäeval, olümpiamängudel, jõuludegi ajal. Ilma tuleta ei saa need sündmused toimuda, sest justkui puuduks elu, puuduks soojust ja valgus. Puuduks soojust ja valgus meie ihule ja meie hingele.

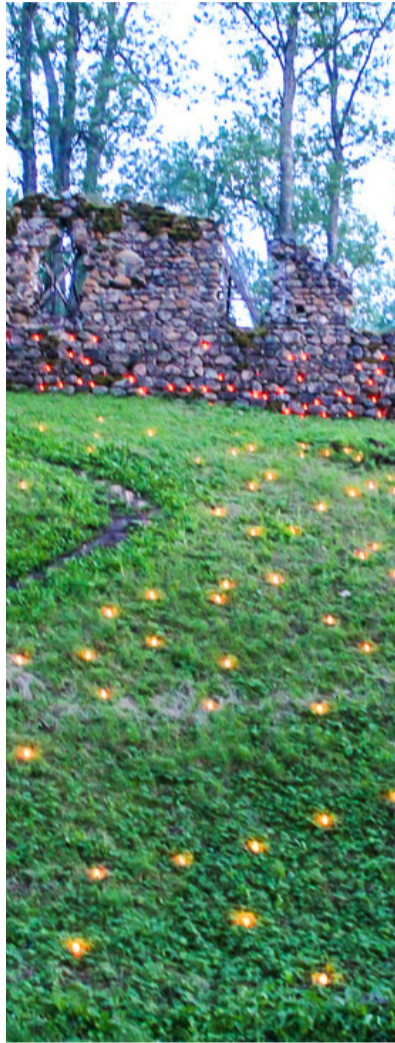
Meie oma kodupaigas austame tuld oma tähelepanelikul viisil, justkui elaksime tulelinnas Tõrvas. Tõstame mitmel üritusel esile tuld kui ühte oma kodulinna olulist märki. Igaüks leiab tules omal kombel ilu ja otstarvet.

Isiklikult usun, et enim läheb

hinge tule esitlemine sõbralikul ja mahedal viisil, kus tuli valgustab ja soojendab meie elu ning hinge. Näiteks saame mõnusat, sõbralikku ja mahedat soojust ning valgust koguda oma hinge rahuliku küünlatule paistel, kui anname oma kodulinna öösse särama hulk leegikesi. Siin ei sähvata tuli hetkeks, mille püüdmine nõuaks kiiret reaktsiooni ja jätkaks meid järgmisel hetkel uuesti külma pimedusse. Ega plahvata siin silmapilkne armastuse edevus, mis viivu pärast möödub ja ununeb.

Sadade ja tuhandete küünalde süütamine nõuab pikemat hoolt jaastust, et siis kiirata kogu öö armastuse soojust ja hoole valgust. Nad annavad meile aega koguda oma hinged ääreni täis pehmet soojust ja meie elu toetavat valgust.

Leidkem võimalused, et jagada oma linnas ja oma ühistel perekondlikel ning isiklikel sündmustel sõnumit tule positiivsusest. Et mõistaksime, kuidas tuli kannab soojust ja valgust, kannab kannatlikku ja kestvart armastust ja hoolt. eaega alati kasulikult kosutavalt.

TEATED

- P, 22. sept kl 11 jumalateenistus Helme kirikus.
- P, 22. sept kl 14 jumalateenistus Taagepera kirikus – mõlemal teenib õp. Villu Jürjo.
- L, 28. sept kl 14 Taagepera kirikus kontsert „Kadunud koraalide lummuses“. Tuuliki Jürjo ja Anu Röömel (orel), ans In Unison (laul).
- P, 29. sept kl 11 palvus Helme kirikus.
- P, 29. sept kl 12 lahkunute mälestamise jumalateenistus Riidaja kirik-kabelis, armulaud.
- P, 13. okt kl 11 lõikustänapüha Helme kirikus, armulaud.
- L, 19. okt kl 14 Ala kooli 100. juubeliaastapäeva jumalateenistus Taagepera kirikus.
- P, 27. okt kl 14 lõikustänapüha Taagepera kirikus, armulaud.
- Õp. Arvo Lasting puhkusel 2.-24.sept.
- P, 6. okt sõidame Tartu Pauluse kirikusse jumalateenistusele. Jutlustab õp Arvo Lasting. Buss kl 8 Ala bussipeatuses, kl 8.15 Tõrva bussijaamas. Palun registreeruda Helme kirikus kuni 2. okt. Sõiduhind 7 €. arvo.lasting@eelk.ee, 7633340, 5249654.
- Helme kirik lahti K-N kl 10-13 ja jumalateenistuste eel ning järel.

TÕRVA MISJONIMAJAS

- Jumalateenistused pühapäeviti kl 15. Pühapäevakool kaks korda kuus kl 15 (8. ja 22. sept).
- R-L, 4.-5. okt Isa Armastuse nädalalõpp. Petri ja Satu Hyrsky Soomest ning Tommy Fjeldberg Norrast.
- L, 19. okt kl 12-14 Perepäev „Laupäev koos isaga“.

Vanametalli KOKKUOST
ALATI HEAD HINNAD
5198 1222
PETSERI 38A, VALGA
www.tolmets.ee

Puurvesi
PUURKAEVUD
www.puurvesi.ee

- Puurkaevude ja maasoojus-puuraukude puurimine, projekteerimine ning hooldus.
- Vee- ja kanalisatsioonitorustiku rajamine, reoveemahutite, septikute, biopuhastite, süvaveepumpade ja veefiltrite paigaldus ning hooldus.

+372 5569 4310; taavi@puurvesi.ee

THKK müüb

Lõhutud lepa küttepuid, pikkustes 25 kuni 60 cm. Hind 37 kuni 40€.

kuiva puud, pikkuses 30, 40 ja 50 cm hinnaga 47-50 €

Tasuta transport Tõrva linn (kuni 5 km linna ümbruses)

Tel: 56 51820

METSAINVEST
www.metsainvest.ee

KASVAVA METSA OST KINNISTUTE OST PÖLLUMAA OST

Vallikraavi 2, Tartu +372 55 40 150
info@metsainvest.ee metsainvest

STONE AND CRYSTAL
Pottsepatööd
Loodusehitus
Üldehitus

HELISTA! +372 567 514 68

www.stoneandcrystal.ee

Metsakeskus.ee

Ostame kasvavat metsa, põllumaad ja metsakinnistuid hinnaga kuni 10 000 eurot/ha. Kinnistud võivad olla tehtud raietega või asetseda piiranguvöõndis.
Tel: 56 111 900

OÜ ETEST PR
ostab metsa- ja põllumaad.

Tel 50 45 215, 51 45 215,
info@est-land.ee

Kalmehoodus

Haudade sügishooldus
tel 5617 1112

Kalmehoodus.com

PUURKAEVUMEISTRID
Puurkaevude ja -aukude projekteerimine, puurimine ning likvideerimine. Vee- ja kanalisatsioonitorustike, septikute ja süvaveepumpade paigaldus.

Lisainfo tel 52 69 604
www.puurkaevumeistrid.ee

TÕRVA NOORTEVOLIKOGU AUHINNA PÄLVIS EGON ILISSON

Triin Jaansalu

Alates 2011. aastast on Tõrva Noortevolikogu tunnustanud inimesi, kes on meie kodukohta panustanud märkimisväärselt rohkem, kui seda ühiskond neilt on oodanud. 30. augustil andis noortevolikogu järjekorras üheksanda auhinna kohalikele ettevõtjale, ajakirjanikule ja kirjanikule Egon Ilissonile.

Tänavune auhinnasaaja on tuttav ilmselt paljudele ja seda eelkõige seetõttu, et ta on seotud paljude ettevõtetega. Nii näiteks võib Egon Ilissoni tihti kohata piirkonna kettagolfiradadel, kus ta on kas rada hooldamas, mängu harrastamas või võistluste läbiviimisel abistamas. Auhinnasaajat võib pidada tõeliseks spordimeheks, sest lisaks discgolfile leiab teda tihti ka võrkpalliplatsilt võistlemas või Valgas toimuvaid korvpallimänge kommenteerimas. Sellele lisaks on mees ka mälumängur ja peale mälumängudest osavõtmisele koostanud ka ise tõsiselt nuputamist vajavaid küsimusi 2019. aasta Tõrva mälumängul.

Spordimaailma kõrval on Egon Ilisson panustanud ka kohalikkultuuriellu. Seda kinnitab näiteks

Egon Ilisson ja tütar Iiti. Foto: Egon Bogdanov

asjaolu, et tegemist on siiski ehtsa kirjanikuga, kelle sulest on ilmunud juba 2 romaani. Mehe vastutada on olnud ka mitu aastat Tõrva piirkonna ajalehe Tõrva Teataja väljaandmine, mistõttu on tema eestvedamisel ja ajalehe kaudu talletatud kõik meie kodukohta olulised sündmused, lood ja inimesed.

Auhinnasaaja valis välja praegune Tõrva Noortevolikogu koosseis, kellele tuli valik teha konkursile esitatud seitsme särava kandidaadi vahel. Valiku teinud noorte arvates sai Egoni puhul otsustavaks just asjaolu, et mees on panustanud meie piirkonda väga paljudes valdkondades ning olnud alati ka noortele nende ettevõtmistes abiks, kui kuskil abikätest või nõust puudus on olnud. Egon on kahtlemata enda aktiivsusega kõikidele meile eeskujuks ning on siililegi selge, et ta on teinud kõike seda Tõrva valla jaoks suure südamega.

Lisaks tänavusele auhinnasaajale soovis noortevolikogu linna keskvaljakul toimunud noortepeol tänada enda töö eest veel kaht tõrvakat, kes on samuti märkimisväärselt

palju piirkonna jaoks teinud. Üheks nende seast oli Kristi Napast, kes on abistanud paljusid puudustkannatavaid peresid ja noori. Teisena tänasid noored lillekimbuga Tõrva valla hooldusjuhti Heli Otti, kellele poleks meie koduvald nii puhas, ilus ja roheline uppuv paik.

Varasematel aastatel on auhind üle antud Helme koduloomuuseumi eestvedajale Hilma Karule, õpetajatele Liia Ortusele ja Katrin Priilaele, noortevaldkonda palju panustanud Merike Soometsale ja Margit Koljule, kultuuripubi Juudase meeskonnale, heategevuslike projektide algataja Kristiina Luigele ja Tõrva Jalgpalliklubi toetaja Silver Suurele. Meie kodukohas on neid inimesi palju, kes vääriksid tunnustust, kuid kes on enda tegevusega tihti märkamatuks jäänud. Siiski on noortel hea meel, et meie inimesed märkavad teisi heategijaid ega jäta neid ainult enda teada. Tõrva Noortevolikogu auhind tuleb kindlasti ka järgmisel aastal – seniks aga märgakem enda ümber teisi inimesi ja nende poolt tehtud heategusid.

ILMAR KÕVERIK – IMETLUSVÄÄRSE ELUJÕUGA MEES

Mai Kolossova

Ilmar Kõverik. Foto: Erakogu

Selts Lüster alustas ametlikult tööd 1993. aastal. Töötingimused olid viletsad, puudus põletusahi, korralik portselan ja värvid. Tellisime isegi portselanimassi Inglismaalt ja meie Pärnu keraamik Edy Leet tegi sellest meile vaase. Vaatamata

kõigele oli inimestel tahe ja soov midagi teha ning ka maalimise oskused tulid tasapisi juurde. Oli suur soov oma töid teistele näidata. Hakkasime väikesi näitusi korraldama Pärnus, Paides jne. Mul tekkis idee näidata meie töid ka Valgas. Sealse

muuseumi pere tuli lahkesti vastu ja nii saime korraldada näituse ka Valgas, kus avamisel kohtusime Ilmar Kõverikuga.

Ilmar Kõverikku tundsin juba varasemast ajast. Mulle meeldisid tema korraldatud lillenäitused. Ta kutsus meid oma töödega esinema Tõrva Kirik-Kammersaali.

Nii hakkasime korraldama näitusi nii Valgas kui ka Tõrvas. Aastatega näituste geograafia laienes ja meil oli võimalus esineda väga paljudes Eestimaa kohtades.

Mis puutub aga Tõrva Kirik-Kammersaali, siis siin toimus alati midagi väga erilist. Ilmar Kõverik võttis meid vastu kaunistalt dekoreeritud saalis kohvi ja suupistetega. Iga kord olid avamisele kutsutud esinejad – vokalistid, instrumentalistid, ansamblid jne.

Tõeliselt oskusliku kultuuritöötajana oskas ta kutsuda külalastajaid nii, et nendega koos tahtsid tulla ka tavainimesed Tõrva linnast. Alati oli kutsutud Tõrva linnavalitsuse

esindajaid, asutuste juhte jne.

Mitte kunagi ei puudunud pidulik avamisel külalised. See on kultuuriorganisatoori suur töö ja seda Ilmar oskas.

Mulle oli eriti südamelähedane kohtumine Valgamaa praost Valter Vaasaga, kes nii kaua, kui ta veel Tõrvas elas, oli alati oma prouaga meie näituse külalastaja. Valter Vaasa jättis mu ellu kustumatu jälje oma kõrge intelligentsuse ja taktitundega. Olen mõelnud, et pikkade okupatsiooniaastate jooksul oskas ta oma töö kaudu avardada helmelaste vaimumaailma ja vastuvõtlikkust ilule. Ikka tasa ja targu. Tema töö tulemus elab tänaseni helmelaste hinges.

Kirik-kammersaalis puuduvad suletud vitriinid, kuid meil ei läinud kunagi midagi kaduma.

Kõik Lüstri maalijad tahavad alati Tõrva näitusele oma töid tuua. Helle Jõots ütles, et kui rääkisime Ilmar Kõverikust, et sinna minnes on selline tunne, et me oleme kõige

tähtsamad ja eriti oodatud külalised. Näiteks seltsi 10. aastapäeva puhul oli saal sirelitega kaunistatud. Kõik oli lilla. Laual olid ka joogiklaasides väikesed sireli oksakesed. I m e l i n e!

Kui palju energiat ja oskusi kulus Ilmar meie vastuvõtmiseks, on teadmata. Selge on see, et ta lihtsalt tegi kõike südamega ja oma parima äranägemise järgi. See kõik on meile aga jätnud kustumatu mulje, aga ka suure austuse tema vastu. Samas oli ta ka väga sõbralik ja lihtne.

Kord olid tal laual imemaitsvad väikesed pirukad. Meie maalija dr Marju Pikner küsis, kust ta need tellis. Vastus – ise tegin. Marju küsis retsepti ja nüüd küpsetab selle järgi ka ise kodus oma külalistele maitsvaid pirukaid. Dr Marju Pikner ütles: „Imeline mees. Kust ta võtab selle jõu ja tahtmise inimestele rõõmu teha ja kultuuriväärtusi tutvustada?”

Jah, Ilmar Kõverik on tõeline Eesti mees – kultuuriväärtuste tutvustaja-hoidja.